

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Pirmskolas izglītības skolotājs

ELĪNA DIKANTE

Trīsgadīgu bērnu valodas attīstība dabas vērojumos

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Asoc. prof.

Dr.paed.

Ieva Margeviča -
Grīnberga

Akadēmiskais amats

Zinātniskais/
akadēmiskais grāds

Vārds, Uzvārds

Paraksts

Darba recenzents

Akadēmiskais amats

Zinātniskais/
akadēmiskais grāds

Vārds, Uzvārds

Paraksts

RĪGA 2021

saturs

Saturs.....	2
Anotācija.....	4
Annotation	5
Ievads.....	6
1. Bērnu valodas attīstības īpatnības trīs gadu vecumā	9
1.1. Valodas attīstības jēdziens.....	9
1.2. Trīsgadīgu bērnu valodas attīstības raksturojums.....	13
1.3. Valodas attīstība dabas vērojumos	16
2. Bērnu valodas attīstība dabas vērojumos rotaļnodarbībās 3 gadīgiem bērniem	20
2.1. Rotaļnodarbības vispārīgais raksturojums.....	20
2.2. Rotaļnodarbības ar dabas materiāliem valodas attīstībai 3 gadīgiem bērniem	21
3. Bērnu valodas attīstība dabas vērojumos empīriskā izpēte trīsgadīgiem bērniem .	
.....	23
3.1. Pētījuma pamatojums	23
3.2. Pētījuma metodes un gaita.....	24
3.3. Bērnu valodas attīstība empīriskajā pētījuma daļā.....	27
3.4. Pedagoģiskie izmēģinājumi trīsgadīgu bērnu valodas attīstība dabas	
vērojumos	30
3.5. Pedagogu aptauja	39
3.6. Pētījuma rezultāti	45
Nobeigums	48
Literatūras saraksts.....	51
1. Pielikums. „Mēneša plānojums”	54
2. Pielikums. ”Nedeļas plānojums”	55
3. Pielikums. ”Pirmās rotaļnodarbības plānojums”.....	56
4. Pielikums. ”Otrās rotaļnodarbības plānojums”.....	60
5. Pielikums. „Trešās rotaļnodarbības plānojums”.....	64
6. Pielikums. „Ceturtais rotaļnodarbības plānojums”.....	67
7. Pielikums. „Rudens lapa, manā plaukstā”.....	71
8. Pielikums. „Atrodi dabā”.....	73
9. Pielikums. „Rudens meitenes frizūra”.....	74
10. Pielikums. „Atrodi īsto vietniņu rudens lapām”.....	75
11. Pielikums. „Rudens lapu nospiedumu galerija”.....	76

12. Pielikums. Aktivitāte „Zirnekļa tīklos rudens”	77
13. Pielikums. „Radi gaismu tumsā”	78
14. Pielikums. „Lapu kaudzē paslēpies viņš”	79
15. Pielikums. „Par vienu koku uz zemeslodes vairāk”	80
16. Pielikums. „Rudens gliemezis”	81
17. Pielikums. „Vai tu zini, kas notiks ar čiekuru ūdenī”	82
18. Pielikums. „Izveido savu unikālo rudens lapu”	84
19. Pielikums. „Izvelc kartiņu un atrodi lapiņas”	85
20. Pielikums. „Uzmini, kas manā kastē”	86
21. Pielikums. „Katram čiekuram sava kaste”	87
22. Pielikums. Pedagogu aptauja par trīsgadīgu bērnu valoda attīstību dabas vērojumos.	88
23. Pielikums. Sasniedzamie rezultāti valodas mācību jomā	90
24. Pielikums. Sasniedzamie rezultāti dabaszinātņu mācību jomā, pirmsskolas mācību programmā.	91

ANOTĀCIJA

Darba nosaukums: Trīsgadīgu bērnu valodas attīstība dabas vērojumos.

Darba autore: Elīna Dikante.

Darba saturs: 3 nodaļas, 40 literatūras avoti, 24 pielikumi.

Pētījuma mērķis: izpētīt trīsgadīgu bērnu valodas attīstības iespējas, izmantojot dabas elementus.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt pedagoģisko, psiholoģisko un metodisko literatūru, par bērna valodas attīstību un valodas attīstību dabas vērojumos.
2. Plānot un organizēt rotaļnodarbības trīsgadīgu bērnu valodas attīstībai, izmantojot dabas elementus.
3. Veikt pedagoģu aptauju par bērnu valodas attīstību dabas vērojumos, trīsgadīgiem bērniem.
4. Veikt kopsavilkumu un izanalizēt pētījuma gaitā gūtos datus.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskās literatūras analīze.
2. Pedagoģisko izmēģinājumu darbība.
3. Pedagoģiskā novērošana.
4. Pedagoģu aptauja-anketa.
5. Kvantitatīvo datu apstrāde.

Pētījuma jautājumi:

Kā plānot un organizēt rotaļnodarbības, lai attīstītu trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos?

Pētījuma bāze: Pirmsskolas iestāde x 16 bērni, vecums trīs gadi. 73 pedagogi, kuri strādā pirmsskolas izglītības iestādē ar trīsgadīgiem bērniem.

Atslēgas vārdi: Trīsgadīgi bērni, valodas attīstība, dabas vērojumi.

ANNOTATION

The theme of the research work: „ The Language Development of Three-year-old Children in Nature Observations”.

The author of the research work: Elīna Dikante.

The content of the research work: 3 chapters, 40 literature sources, 18 appendices.

The aim of the research work: to study the language development possibilities of three-year-old children, using natural elements.

The objectives of the research work:

1. To analyze pedagogical, psychological and methodological literature about the child’s language development and the language development in nature observations.
2. To plan and organize play classes for the development of the language of three-year-old children, using natural elements.
3. To conduct a survey of teachers about the development of children’s language in nature observations for three-year-old children.
4. To summarize and analyze the data obtained during the research.

The methods of the research:

1. The analysis of the theoretical literature.
2. The operation of pedagogical experiments.
3. Pedagogical observation.
4. The teachers’ survey.
5. The summary of conclusions.

The questions of the research:

How to plan and organize play classes to develop the language development of three-year-old children in nature observations?

The base of the research work:

A preschool institution x 16 children, age three years, 73 teachers working in the preschool educational institution.

Key words: three-year-old children, the language development, nature observations.

IEVADS

Valoda ir līdzeklis, kas attīsta cilvēku intelektuāli, veicina cilvēka saskarsmi ar apkārtni. Valoda ir zīmju sistēma, kas ļauj cilvēkiem sazināties savā starpā darbības procesā. Dzimto valodu bērns apgūst jau agrā bērnībā. Bērnam dzimto valodu var iemācīt, pilnveidojot bērna runas iemaņas. Runas pilnveidošana ir viens no galvenajiem uzdevumiem sekmīgai bērna attīstībai (Buivide, 2012, 58). Runa ir minētās sistēmas realizācija; izteikums, kurā izmanto noteiktu kodu, individuāli lietotu komunikācijā (Miltiņa, 2008, 5). Bērna attīstības procesam ir svarīga vide, kurā bērns aug un veidojas. Jau ļoti agrīnā vecumā bērnam jādarbojas ar rotaļlietām, jāsaskata, jāsatausta, jāsajūt tās (Buivide, 2012, 58).

Bērna runas un valodas attīstību ietekmē dažādi faktori – gan bioloģiskie un sociālie, gan vide un pirmsskolas izglītības process, tāpēc izmantot runas kvalitāti un valodas apguves specifiku, būtiski vērā ņemt ģenētiku, psiholoģijas un pedagoģijas atziņas (Markuss, Vulāne 2017, 19). Bērna valodas attīstībā būtiska nozīme ir tam, kā un cik daudz ar viņu sarunājas pieaugušais, vai cik lasa pasakas, apgūtas tautasdziesmas u.c. Jo valodas vide bagātāka ar labiem paraugiem, jo vairāk bagātinās bērna vārdu krājums, paplašinās viņu valodiskā pieredze un attīstās emocionālā pasaule. Pirmsskolas vecumā svarīgākais uzdevums ir apgūt valodas prasmes saziņā (Markuss, Vulāne, 2017, 19). Svarīgi ir apzināties, pirmsskolas vecumā veidojas priekšstats par valodas sistēmu. Valoda kļūst par bērna saziņas, izziņas, pašizpaušmes līdzekli (Aspoka, Stangaine, 2017, 20). Zināšanas vieglāk un pamatīgāk var apgūt tieši praktiskajās nodarbībās. Un daba ir tas lieliskais līdzeklis, kas to var nodrošināt. Izzinot dabu, bērni var gūt neskaitāmas sajūtas un iemaņas, kādas citas zinātņu jomas nevar sniegt, kā estētiskumu, brīvību, jaunatklājumus, pielāgošanās, pārmaiņas, kustība, dinamiskums, iejūtība, pārdzīvojums, piederība un izpratni par dažādiem pasaulē notiekošajiem procesiem (Krūmiņa, 2015, 15).

Runas attīstība kļūst arvien aktuālāks jautājums mūsdienu skatījumā. Jaunās tehnoloģijas, kas sniedz plašākas informācijas iespējas, samazina visās paaudzēs, it īpaši jaunākajās, valodas lietošanas vajadzību (Miltiņa, Skribanovska, 2020, 5). Mūsdienu bērns labprātāk izvēlas pavadīt laiku telpās un savās elektriskajās ierīcēs, tādā veidā zaudējot savas spēju attīstību, kā, piemēram, fizisko, kognitīvo, sociālo un emocionālo attīstību (Rachel, 2021, 15). Lielākai daļai bērnu valodas apgūšana ir viegls sasniegums, un nekādas problēmas nesagādā, tomēr ārsti sāk novērot, ka bērnu valodas līmenis sāk atpalikt no vienaudžiem (Fletcher, Toole, 2015, 11). Laikam ejot un mainoties mēs biežāk sākam dzirdēt par izšķirošu nozīmi bērna izglītībai jau no mazotnes, dzimšanas un mācībām pirmsskolā (Ferra, Lopez, Martinez, 2020, 2). Pēdējo gadu pētījumos sāk iezīmēties aicinājumi, atjaunot bērna saikni ar

dabu gan bērna labklājības, ekoloģiskās ilgtspējas kontekstā, šī saikne veicina nepārtrauktu bērna izaugsmi un attīstību, īpaši pirmsskolas vecumposmā (Booth, 2020, 1). Valodas attīstība bērniem pirmsskolas gados ir ievērojams ceļojums kuru veic bērns, tomēr šajā ceļojumā viņš nav viens pats. Tas ir ceļojums, kurā apkārtējie cilvēki vecāki, pedagogi atbalsta bērna attīstību, un veicina viņu zināšanu apgūšanu (Buckley, Maclagan, 2020, 18.).

Pētījuma mērķis: Izpētīt trīsgadīgu bērnu valodas attīstības iespējas, izmantojot dabas elementus.

Pētījuma jautājums: Kā plānot un organizēt rotaļnodarbības, lai veicinātu trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos?

Pētījuma objekts: Pedagoģiskais process pirmsskolā.

Pētījuma priekšmets: Trīsgadīgu bērnu valodas attīstība dabas vērojumos.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt pedagoģisko, psiholoģisko un metodisko literatūru, kas saistās ar bērna valodas attīstību un valodas attīstību dabas vērojumos.
2. Plānot un organizēt rotaļnodarbības trīsgadīgu bērnu valodas attīstībai izmantojot dabas elementus.
3. Veikt pedagogu aptauju par bērnu valodas attīstību dabas vērojumos, trīsgadīgiem bērniem.
4. Veikt kopsavilkumu un izanalizēt pētījuma gaitā gūtos datus.

Pētījuma metodes:

- Teorētiskās literatūras analīze
- Pedagoģisko izmēģinājumu darbība.
- Pedagoģiskā novērošana.
- Pedagogu aptauja – anketa.

kvantitatīvā datu apstrādes metode

Pētījuma bāze: Pirmsskolas iestāde x 16 bērni, vecums trīs gadi, 73 pirmsskolu pedagogi.

Darba struktūra:

- Ievaddaļā autore apraksta pētnieciska darba temata pamatojumu, mērķus, metodes, un darba būtību.
- Pirmajā nodaļā darba autore analizē valodas jēdziena būtību, trīsgadīgu bērnu attīstības raksturojumu un valodas attīstību dabas vērojumos.
- Otrajā nodaļā autore apraksta rotaļnodarbības vispārējo raksturojumu. Apraksta savas plānotās rotaļnodarbības.
- Trešajā nodaļā darba autore izpēta trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos, veic bērnu izvērtēšanu, vada aktivitātes, veic pedagogu aptauju, analizē iegūtos datus.

- Darba nobeigumā, autore apraksta iegūtos secinājumus par trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos.

1. BĒRNU VALODAS ATTĪSTĪBAS ĪPATNĪBAS TRĪS GADU VECUMĀ

1.1. VALODAS ATTĪSTĪBAS JĒDZIENS

Jau pirms Kristus dzimšanas cilvēki senajā Indijā, Ķīnā, Grieķijā un Romā ir mēģinājuši izprast un izskaidrot tādu savas dzīves parādību kā valoda (Kļaviņa, 1997, 8).

Valoda ir zīmju sistēma, ko lieto, lai sazinātos, izteiktu domas, fiksētu informāciju. Valoda ir sabiedrības ilgas vēsturiskas attīstības rezultāts, ko bērns apgūst samērā īsā laikā (Tūbele, 2002, 118). un ir būtiska pazīme, kas atšķir cilvēku no pārējās dzīvās pasaules (Kļaviņa, 1997, 8).

Lijija Jurgīte savā Latviešu valodas funkcionāla aspekta skolēna rokasgrāmatā min, ka valoda ir:

1. Artikulētu zīmju sistēma — cilvēku sazināšanās un domāšanas līdzeklis.
2. Skaņu un leksiski gramatisko līdzekļu sistēma, kas kopīga, piem., nācijai, tautībai utt.
3. Īpašs zīmju sistēmas veids, kam piemīt savi raksturīgi izteiksmes līdzekļi.
4. Runas akts, darbība; arī runas spēja. (Jurgīte, 2011, 2).

Valodas funkcijas ir:

1. saziņas jeb komunikatīvā funkcija;
2. domāšanas un domu izteikšanas funkcija;
3. objektīvās īstenības atspoguļošanas un izziņas jeb kognitīvā funkcija;
4. emociju izteikšanas jeb ekspresīvā funkcija;
5. ietekmēšanas jeb voluntatīvā funkcija;
6. kontaktu veidošanas un uzturēšanas jeb fatiskā funkcija;
7. estētiskā funkcija;
8. kultūras veidošanas un uzkrāšanas līdzekļa funkcija (Jurgīte, 2011, 4).

Aleksejs Vorobjovs savā grāmatā Vispārīgā pedagogija min, ka līdz ar runas rašanos cilvēkam radās iespēja atspoguļot pasauli, kas dotajā momentā neiedarbojas uz viņa maņas orgāniem. Domāšana ir psihisks izziņas process, kurā

ar runas palīdzību notiek vispārināta un netieša atspoguļošana (Vorobjovs, 2000, 97).

Apskatot runas būtību, varam secināt, ka runas pamatvērtība ir vārds, kas pilda vairākas funkcijas, piemēram, vārds apzīmē, kādu priekšmetu, norādot uz to, izsauc tā apziņā tā tēlu, kā arī vārds dod iespēju analizēt priekšmetus, ieraudzīt to būtiskās pazīmes, iekļaut to tajā vai citā priekšmetu grupā tādējādi kļūstot par abstrakcijas un vispārināšanas līdzekli (Vorobjovs, 2000, 97).

Runāprasme nav iedomājama bez skaņām un vārdiem, kas ir mūsu valodas pamats, bet cilvēka runa nav atsevišķu skaņu un zilbju mehānisma savirknējums. Runa pauž norises smadzenēs, ko sauc par domāšanu, par iekšējo runu (Alekse, 2003, 9). Ja aplūkojam vārda jēdzienu tad, vārds ir domāšanas līdzeklis, sazināšanās līdzeklis, darbības līdzeklis (Alekse, 2003, 14).

Jau bērniņam piesakoties, mazulis spēj uztvert māmiņas pozitīvās emocijas, kuras viņa pauž vēl savam nedzimušajam mazulim, liekot savas un tēta rokas pie vēdera, priecājoties par apaļumu, dziedot un dungojot, kas mazulim piedzimstot, atgādinās iepriekšējos notikumus un nomierinās jaunajā vidē (Irbe, Lindenberga, 2017, 19). Mūsu smadzenes ir īpaši pielāgotas valodas apguvei, mazulis spēj atšķirt mammas balsi no citām. Ritms, melodija – tas ir tas ko mazulis, esot mammā, dzird (Buckley, Maclagan, 2020, 22). Bērnam piesakoties ģimenē, bieži vecāki kautrējas runāt ar mazuli, kurš ir mammas vēderā. Ļoti svarīgi ir, tomēr ar mazuli runāties, jo bērns fokusējas uz cilvēka balsi, bērni piedzimst ar spēju mācīties valodu, tomēr svarīgi jau pirms nākšanas pasaulē to dzirdēt sev apkārt. Svarīgi mazulim piedzimstot ar viņu sarunāties, lai bērnam būtu iespēja dzirdēt un apgūt valodu (Buckley, Maclagan, 2020, 24). Jau agrīnā zīdaiņa vecumā mazulis par komunikāciju ar vecākiem zina daudz vairāk, nekā mēs domājam. Veids kā mazulis runā ar vecākiem ir saziņa raudot (Buckley, Maclagan, 2020, 21). Daudziem bērniem jau sasniedzot septiņus mēnešus, smadzenes jau mēģina izdarīt kustības, lai radītu vārdus (Buckley, Maclagan, 2020, 44).

Kad mazulis apguvis skatienu nolaist no mammas acīm līdz runājošai mutei, bērns sāk apgūt runas – redzes un runas dzirdes uzmanību, kas kalpo par pamatu valodas apguvei. Uz šī pamata notiek ne tikai pirms runas pakāpienu apguve, bet tas ir arī bērna socializēšanās sākums, kas palīdz viņam apgūt runu un dzimto valodu (Irbe, Lindenberga, 2017, 19). Dzimtās valodas apgūšana ir vārti uz zināšanām, apgūstot valodu, bērni var attīstīties visos savos personības aspektos. Bērni izjūt dabisku nepieciešamību sazināties ar līdzcilvēkiem (Torkos, Pasiszky, 2021, 2). Runas pirmsākumi neveidosies, ja bērns nedzirdēs sev tuvo cilvēku runu (Irbe, Lindenberga, 2017, 19). Bērnam valodas, apgūšana sākas jau no brīža, kad jaundzimušais ir ienācis mūsu pasaulē, jaundzimušais pirmās nedēļas un pat mēnešus tur rokas dūrītēs, zīdāim ir izteikts tveršanas reflekss, bet ne atlaišanas. Bieži īkšķis ir ieslēpts plaukstā zem pārējiem četriem pirkstiem, ļoti svarīgi ir sākt trenēt plaukstu un pirkstu atvēršanos, ko sauc par sīkās motorikas vingrināšanu. Īpaši svarīgi ir īkšķa spēja atsevišķi kustēties, jo tam ir neatsverama nozīme runas attīstībā (Irbe, Lindberga, 2017, 18). Runas attīstībai svarīgi ir darboties ar abām rokām vienādi, kā arī runas apguvei svarīgi ir plaukstu locītavas apaļošana abos virzienos, kuras laikā rokām līdzī mēdz kustēties arī mēle (Irbe, Lindberga, 2017, 69).

Mēs varam novērot, ka jau no dzimšanas bērni tieši savos pārdzīvojumos rod jēdzienu izpratni, izzina vārdu nozīmi, sabalansē savu vērtību sistēmu un kļūst par kultūras pasaules daļu (Markuss, 2007, 27).

Sākot runāt, var secināt, ka maza bērna lietotie vārdi ir daudznozīmīgi, jo bieži ar vienu vārdu bērns vispārina veselu priekšmetu grupu, kā arī novērojams, ka šajā maza bērna attīstības posmā meitenes sāk runāt ātrāk nekā zēni, ātrāk izšķir skaņas un vārdu krājums viņām ir bagātāks (Jurgena, 2010, 76). Protams, bērna individualitāte ietekmē viņa valodu. Daži bērni ir lieli runātāji, daži izsakās maz, bet konkrēti un tieši. Vieni pasauli uztver ļoti emocionāli un par to izteiksmīgi un aizrautīgi stāsta pārējiem, turpretim citi filozofiski prāto vai asprātīgi joko, tomēr bērna valodai ir kopīgas pazīmes (Markuss, 2007, 17).

Ļoti svarīgi, ir pievērst uzmanību bērna valodai, jo vairāk bērns attīsta valodu, jo bagātāks ir viņa vārdu un formu krājums, jo plašāk, elastīgāk, daudz veicīgāk un dziļāk attīstās bērna domāšana – vārdi rosina jaunus domāšanas modeļus, rada asociācijas. Ja ir ierobežots bērna vārdu krājums, tas bērnam traucē ne tikai izteikties, sazināties, bet arī kavē bērna domāšanu (Markuss, 2007, 30).

Jau no mazotnes viss ko dara pieaugušais bērna labā, ir veicināt bērna attīstību, gan valodas gan citās jomās, svarīgi ir bērnu atbalstīt un motivēt jauno prasmju apgūšanā, vārdu krājuma attīstība sākas jau agrā bērna vecumā, valodas krājuma attīstību vecina spēles, dziesmas, lasīšanas sarunāšanās ar bērnu (Torkos, Bernadet, 2021, 2). Valodas attīstība ir kognitīvo spēju produkts, ko bērns rada un sasniedz mācībās. Liela nozīme valodas attīstībai ir vide, kas ir apkārt bērnam, un lietas, ar ko tas rotaļājas. Tieši vide ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem bērna valodas attīstībā (Fetoher, Toole, 2015, 26). Bērna attīstības aspektu ietekmē vide un bērna iegūtā pieredze, kas tieši veidojas bērnam pirmajos sešos dzīves gados (Magehan, 2019, 18).

Mums kā vecākiem, pedagogiem un citiem līdzcīlvēkiem ir svarīgi saprast mūsu kā pieaugušo atbildību, netraucēti, nekavēti, nepārtraukti, bet apzināti sekmēt bērna lingvistisko domāšanu, visplašākajā nozīmē, jo bērnība ir valodiskas domāšanas un runas aizsākums, kas visādi stiprināms, lai bērns attīstītos un attīstības procesā apgūtu cilvēkam nepieciešamās valodas prasmi un iemaņas (Markuss, 2007, 2).

Iepazīstoties ar valodas jēdzienu skaidri, ir saprotamas, lai veicinātu bērnu valodas attīstību svarīgi pie tās strādāt jau no pirmajām dienām, kad kļūstam par vecākiem. Svarīgi ir apzināties mūsu pieaugušā atbildība bērna attīstībā, svarīgi jau gaidību laikā veidot kontaktu ar mazuli abiem vecākiem, lai, ierodoties pasaulē, bērns atpazītu Jūs kā vecākus, sarunas ar mazuli veicina turpmāko bērna attīstību, ne tikai valodas jomā, bet arī citās. Neatņemam lieta valodas apgūvē ir mazuļa plaukstas un pirkstu treniņi, kuriem ir liela nozīme bērnu valodas

attīstībā. Darba autore uzskata, ka mūsdienu steidzīgajā laikmetā daudzi vecāki aizmirst šīs svarīgās lietas bērna attīstības veicināšanai, kas vēlāk jau rada problēmas valodas apgūšanā.

Bērnā pieaugot, mainās arī lietas, bieži vien sasniedzot 1,5 gadus, bērns sāk apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi, sākoties jaunam dzīves posmam, bērns aktīvi sāk apgūt zināšanas, kuras mācās apgūt caur savu pieredzi. Tas ir intensīvs periods, kurā īsā laika posmā bērns uzņem nozīmīgas prasmes, iemaņas turpmākai dzīvei. Svarīgi mums kā bērna pedagogiem, saprast un izprast bērna vecumposma īpatnības, vajadzības. Saprotot vecumposma vajadzības, mēs sekmīgi varam virzīt bērna attīstību turpmākajai dzīvei. Līdz ar to pētīt valodas attīstību, noteikti ir jāaplūko trīsgadīgu bērnu vecumposma raksturojums, kuru autore piedāvā aplūkot nākamajā apakšnodaļā.

1.2. TRĪSGADĪGU BĒRNU VALODAS ATTĪSTĪBAS RAKSTUROJUMS

Pirmsskolas vecumā norisinās ievērojamas pārmaiņas bērna personības veidošanās procesā. Mainās viņa dzīvesveids, satur un forma saskarsmei ar citiem cilvēkiem. Laika posmu no pirmā līdz trešajam dzīves gadam sauc par maza bērna vecumu. Šajā laikā bērns aktīvi iepazīst apkārtējo pasauli. Viņš ir sācis patstāvīgi staigāt, līdz ar to bērna uztveres jomā ir daudzi viņam nepazīstami priekšmeti, kurus jāizzina – aptaustīt, darboties ar tiem. Par vadošo psihiskās attīstības darbību kļūst priekšmetiskā manipulācija – darbības ar priekšmetiem. Priekšmetiskajai darbībai ir izšķiroša nozīme bērnu runas un izziņas procesu attīstībā (Randoha, 2019, 5).

Bērnā sasniedzot trīs gadu vecumu, atmiņa, uztvere, uzmanība, domāšana iegūst vairāk pieaugušajiem cilvēkiem raksturīgu īpatnību, nekā tas bijis līdz šim, bērns iemācās izziņas procesu izmantot aktīvi, ko pauž runā un saskarsmē. Runas attīstība ir saistīta ar visu kognitīvo procesu attīstību. Runu veido teikumos, bērns sarunājas, bet ne vienmēr atbild, 3 gadu vecumā bērni mēģina veidot sarežģītus teikumus (Randoha, 2019, 6). Bērnā līdzdarbojoties ar vecākiem, pedagogiem atdarina tos: balss intonāciju, ķermeņa pozu runājot un sejas izteiksmi novērojot, analizējot un salīdzinot, kā viņi izskatās norūpējušies, vai kā sejā, balss intonācijā, vārdos un darbībās atspoguļojas gādīguma jūtas (Irbe, Lindberga, 2017, 120). Šajā vecumā mazie sāk ieklausīties, ko savā starpā runā pieaugušie, runas attīstību šajā vecumā saista ar saskarsmi, jo bez saskarsmes runa nevar attīstīties (Randoha, 2019, 6). No 3-5 gadiem bērni mutvārdu runa pilnveidojas tā, ka viņš savu domu izsaka, ar vienkāršu paplašinātu teikumu. Savu emocionālo attieksmi mācās izteikt ar stāstījumu un izsaukumu vai jautājuma intonāciju, lai tā izdotos nepieciešama dziļa ielpa, pirms sāk izteikt teikumu, tas nozīmē, ka jābūt pietiekoši attīstītiem elpošanas muskuļiem, apgūtai runai (Irbe, Lindberga, 2017, 123). Bērns trīs gadu vecumā lieto apmēram 200-300 vārdus (Miltiņa, 2005, 9), lieto teikumus no trīs vārdiem, daudzskaitli un pagātni, zina visus vietniekvārdus, vārdu krājums ir vismaz 250 vārdi (Geske, 2005, 228), kā arī lieto īsus vēlējuma teikumus, prot nosaukt darbības un notikumus attēlo, atkārto teikumus ar atskaņām (Geske, 2005, 203). Bērnā patīk lūkoties grāmatās ar lielām, skaidrām, reālām bildēm un īsiem vienkāršiem tekstiem, turklāt pieaugušais to lasīs priekšā, it kā stāstītu pats. Šajā vecumā bērniem patīk aptaustāmas grāmatas, kurās gotiņai patiešām ir spalvas uz mugura, mašīnai riepas ir no gumijas. Ir arī trīsdimensionālas stāv bilžu grāmatas vai tās, kur ir atverami lodziņi. Svarīgi ir skatīties grāmatas runāt un uzdot bērniem rosinošus jautājumus, kas bērniem liks domāt un analizēt, izlasīto svarīgi pārrunāt (Irbe, Lindberga, 2014, 112).

Bērnam sasniedzot šo vecumu var nepadoties valodas apguve, bet viņam noteikti sev apkārt jādzird valoda, lai iegūtu prasmes runāt. Darbojoties ar bērniem, runājoties, bērns sadzird vārdus, vārdu savienojumus ko vēlāk mēģina atdarināt (Buckley, Maclagan, 2020, 20). Darbojoties ar bērnu šajā, vecumā svarīgi ir pievērst uzmanību bērna dzirdes un redzes attīstībai, kas ir viens no priekšnoteikumiem valodas attīstībai. Bērna valodas attīstība notiek nepārtraukti (Geraldine, 2018, 110). Bērns valodu apgūst klausoties, sarunājoties, skatoties grāmatas, bildes, līdz ar to, svarīgi pievērst uzmanību bērna dzirdei un redzei. Trijos gados bērns apgūst daudz jaunu prasmju, un vārdu, ieteicam bērnam jaunos vārdus atkārtot vairākas reizes, līdz ar to tas nosēžas bērna atmiņā, ko vēlāk tos pielietos (Fletcher, Toole, 2015, 34). Šajā vecumā bērniem patīk domāt un darīt pašiem, līdz ar to bērni sāk neapzināti trenēt savu radošo domāšanu, izdomājot dažādus risinājumus uzdevumu izpildei (Torkos, Pasiszky, 2021, 3). Šajā vecumposmā ar vien lielāka nozīme kļūst rotaļām, rotaļa bērnam kļūst par vērtīgu attīstības faktoru, kas uzlabo bērna turpmāko attīstību (Thuong, 2021, 5).

Svarīgi mums kā pieaugušajiem veicināt un pilnveidot bērna valodu, un atcerēties, ka trīs gadu vecumā bērna runa attīstās spēlējoties, caur spēlēm, rotaļām un rotaļnodarbībām. Tas izdodas, ja mēs kā vecāki un pedagogi spēsim ar bērnu būt uz emocionāli viena viļņa (Irbe, 2014, 110).

Izpētot trīsgadīgu bērnu vecumposmu raksturojumu, darba autore ir secinājusi, ka bērns sasniedzot trīs gadus, jau domāšanā un darbībā atgādina mūs pašus. Bieži vien mazie ir pieaugušā spogulis, bieži atkārtoti dzirdētos vārdus un darbības. Ir aktīvs un gatavs apgūt jaunas zināšanas, šis ir vecums, kad bērnos mostas un attīstās radošā domāšana, kuru attīsta, savās rotaļās ar draugu, vai spēlējoties ar rotaļlietām. Trijos gados bērns ir ieinteresēts aplūkot grāmatas, attēlus tos izziņāt, kas vēlāk kļūst par pamatu lasītprasmes apguvē. Šis ir posms, kurā mēs kā pieaugušie varam motivēt bērnu aktīvai darbībai, iedrošināt un sniegt zināšanas. Bērniem sasniedzot trīs gadus, viņos parādās, velmē izziņāt lietas jau augstākā līmenī, caur praktiskām darbībām. Tomēr valodas attīstība ne vienmēr ir atbilstoša, bieži vien praktiskajā darbībā darba autore ir novērojusi, ka ir bērniem mazs vārdu krājums, līdz ar to radot problēmas komunicējot gan ar bērniem, gan ar citiem cilvēkiem. Svarīgi šādos momentos aktīvi uzsāk darbu pie valodas attīstības veicināšanas, lai turpmāk bērnam pieaugot, šī problēma izzustu.

Kā mēs iepriekš aplūkojam valoda ir cieši saistīta ar motorikas attīstību, motorikas attīstība ir viena no galvenajām lietām, lai uzlabotu bērna valodas attīstību. Lai veicinātu bērna valodas attīstību viens no variantiem, ko piedāvā darba autore, ir valodas apguvei izmantot dabas materiālus un āra vidi. Šādā veidā veicinot gan bērna motorisko attīstību, gan

arī paplašinot bērnu vārdu krājuma apguvi. Darba autore piedāvā ieskatu apakšnodaļā, kā valodu attīstīt dabas vērojumos.

1.3. VALODAS ATTĪSTĪBA DABAS VĒROJUMOS

Ikdienā bērni lielākoties savu laiku pavada iekštelpās – mācās, rotaļājas, spēlējas un izmanto viedierīces, arvien mazāk bērni velta laiku būt dabā. Vides speciālisti to sauc par dabas deficīta sindromu un iesaka mērķtiecīgi arī mācību procesā skolā paredzēt laiku mācībām un atpūtai dabā, jo atrašanās un darbošanās dabā bērnam dod iespēju uzturēties svaigā gaisā. Tādējādi nostiprinās imunitāte, uzlabojas koncentrēšanās spējas, bērni jūtas mierīgi, brīvi un laimīgi. Īpaši svarīgi tas ir pirmsskolā un sākumskolā (Miesniece, 2019, 44). Pēdējos 15 gados ir bijuši daudzi aicinājumi savienot bērnus ar dabisko pasauli un divi galvenie faktori, kas virza šo ideju uz priekšu ir emocionāla saikne tiekties uz dabu un saglabāt to, otra bērna labklājība, jo daba un tās materiāli tiek uzskatīti par galveno lomu ekoloģiskās identitātes veidošanā. Arvien biežāk arī pirmsskolām, skolām ir motivācija bērnu zināšanām apguvei izmantot āra vidi un dabā pieejamos resursus (Barrable, Booth, 2020, 1). Pēdējos gados, gan ir audzis dabai pietuvinātas, dabai draudzīgas skolas un arī pirmsskolas, īpaši pirmsskolās tas ir kļuvis aktuāli (Barrable, Booth, 2020, 2).

Stoholmas institūta pētījumā par dabas izmantošanu pirmsskolā, ir teikts, ka pirmsskolās lielam uzsvaram jābūt dabai un videi, tai jābūt par svarīgu mācību programmas daļu, kurā daba un bērns ir viens veselums (Änggård, 2010, 2).

Dabā bērns ne vien aktīvi kustas un darbojas, bet arī paplašina savu redzesloku un izzina apkārt esošo un notiekošo. Daba ir labs skolotājs – tajā bērns var redzēt, dzirdēt, sataustīt un saost reālas lietas, jo tās atrodas noteiktā vidē, un tādējādi viņam veidojas pilnīgākas zināšanas un izpratne par tām, to saistību ar apkārt esošo. Ikviens dabas objekts var paplašināt bērna redzesloku un dabīgo vēlmi izzināt un izpētīt sev nezināmo draudzīgā, nepiespiesta veidā, gūstot atklājēja prieku un gandarījumu (Miesniece, 2019, 45).

Bērnam pieaugot un sasniedzot 3 gadu vecumu, bērns arvien aktīvāk sāk iepazīt apkārtējo pasauli. Bērns ir sācis patstāvīgi staigāt, līdz ar to bērna uztveres jomā ir daudz viņam nepazīstami priekšmeti, kurus jāizzina-aptastīt, darboties ar tiem. Par vadošo psihiskās attīstības darbību kļūst priekšmetiskā manipulācija-darbības ar priekšmetiem. Priekšmetiskajai darbībai ir izšķiroša nozīme bērna runas un izziņas procesu attīstībā. Tikai balstoties uz konkrētajām sajūtām, var veidoties bērna priekšstati par apkārtējo pasauli, no sākuma tiem ir vispārinājuma veids, vēlākajos attīstības periodos bērns spēj izdalīt atsevišķas priekšmetu pazīmes (Jurgena, 2010, 76). Trīs gadu vecumā bērns ir ziņkārīgs un vēlas iepazīt apkārtējo pasauli, ja bērns tiek iedrošināts izmēģināt savas spējas, tad tiek sekmētas bērna ķermeņa un garīgā attīstība (Grīnvalde, 2019, 16). Visiem bērniem ir iedzimta vajadzība izzināt pasauli, nepārtraukta bērna praktiskā darbošanās un priecāšanās par atklājumiem

bērnos rūda savu gribu un vēlmi darīt (Špona, 2004, 43). Ar lielu izbrīnu par apkārtējo pasauli bērnam ienāk priekšs, vēlme iepazīt apkārtni, izziņāt to un stāstīt par to (Kaņepēja, 2012, 127).

Bērna domāšana un valoda attīstās, tikai balstoties uz sensorās izziņas pamata, tādēļ pieaugušajiem bērns ir jāiesaista aizraujošās darbībās (Jurgena, 2010, 77). Lai bērns runātu svarīgi ir, lai bērns domā, un domāšanas pamatā ir priekšmeti, redze, dzirde, oža taustes sajūtām bērns uztver apkārtējo pasauli (Alekse, 2003, 9). Arī Stoholmas pētījumā par darbošanos ārā vidē tiek minēts, apgūstot priekšmetu nosaukumus, bērni izmanto visas maņas, lai paplašinātu vārdu krājumu (Änggård, 2010, 10). Protams, vārdu krājuma attīstību visādā ziņā nosaka sociālā vide, kurā bērns aug. Katru jaunu vārdu bērns apgūst komunikācijā ar pieaugušo rotaļās. Katrs vārds tiek saistīts ar priekšmetu, darbību, vairākkārtīgi to dzirdot, bērns pats sāk vārdus lietot (Miltiņa, 2005, 37). Liela ietekme uz bērnu runas attīstību ir nodarbībām, kurās bērnus māca darboties ar priekšmetiem. Tādā veidā papildinās vārdu krājums, uzkrājas lietvārdi, darbības vārdi, īpašības vārdi, apstākļa vārdi, tiek apgūtas gramatiskās iemaņas (Kalniņa, Skrube, 1983, 37). Bērniem darbojoties ar atšķirīgu lielumu un faktūras priekšmetiem, to taustīšana, satveršana veicina un atvieglo runas skaņu veidošanos (Irbe, Linberga, 2014, 68). Stoholmas pētījumā liek arī uzsvāru uz to, ka bērni tiek mudināti ne tikai iepazīt priekšmetus un tos nosaukumus, bet arī izpētīt, tos pēc formas, krāsas, smaržas, tiek ņemti vērā visi sensorie iespaidi, lai labāk bērns apgūtu lietas (Änggård, 2010, 5).

Arī vairāku dabas grāmatu autore Barbara Kiser savā rakstā min, ka bērni pēta pasauli holistiski, izmantojot rokas, kājas un ķermeni, kā arī acis, ausis, degunu un muti. Sensorimotoriska, uz materiāliem balstīta mācīšanās, bija mūsu evolūcijas pamats, Kiser uzsver, ka, bērna izziņas process ir saistīts ar kustību, un rotaļām (Kiser, 2015, 1).

Barbara Kiser uzsver, ka bērniem daba kā mācību vide ir nepārspējama. Daba fiziski, sociāli, kognitīvi un emocionāli izaicina bērnus izziņāt procesus, lietas, notikumus, bērnam esot dabā bērns mostas zinātkāre (Kiser, 2015, 5). Arī Austrālijas zinātniece Cecily Maller savā pētnieciskajā darbā 2006. gadā norāda pozitīvos aspektus uz bērniem, kuri iegūst zināšanas mācoties dabā ar dabas materiāliem, viņa uzskata, ka ne tikai uzlabojas bērnu zināšanas, un spējas apgūt lietas audz ātrāk, bet tas arī pozitīvi ietekmē bērna mentālo veselību, pašapziņu, uzlabo spējas strādāt ar citiem bērniem, kā arī vairāk mijiedarbojas ar dabu kā vienu veselumu (Maller, 2006, 11).

Daudzos ārzemju pētījumos tiek likts liels uzsvārs, cik svarīgi ir bērnam mijiedarboties ar dabu, un cik nozīmīgi ir bērniem jaunās prasmes un iemaņas apgūt praktiski. Tādā veidā gan nostiprinot zināšanas, gan gūstot svarīgu pieredzi (Allen, 2020, 4).

Izmantojot dabas resursus bērniem veidojas zināšanas, izpratne, jēgpilna darbošanās, pieaug jūtīgums un sapratne par dabas aizsardzību un tās saudzēšanu (Barrable, Booth, 2020, 2).

Āra vide ir piemērota aktīvām spēlēm un darbībām, kas bērnos raisa atvērtību, zinātkāri un vēlmi izzināt. Izmantojot āra vidi, tās piedāvātos resursus, bērniem tā sniedz dabas izzināšanu, izpēti, valodas attīstību, radošumu, kā arī vēlāk veicina lasītprasmi (Larimore, 2021, 32). Dabaszinātņu izmantošana bērna darbībās veicina valodas krājuma palielināšanos, rada bērnos interesi uzdot atvērtus jautājumus, kā arī rosina bērna iztēli (Larimore, 2021, 92). Lai veicinātu bērnu valodu svarīgi ir arī bērnu darbībās izmantot lietas un priekšmetus, kurus var, aptaustīt un izpētīt ar maņu palīdzību (Buckley, Maclagan, 2020, 44). Svarīgi bērnam sniegt zināšanas caur reālo dzīvi, tādā veidā nostiprinot bērna zināšanas un pilnveidojot citas svarīgas prasmes (Ferra, Lopez, Martinez, 2020, 3). Bērna darbošanās āra vidē palīdz bērniem savas teorētiskās zināšanas pārvērst praktiskajās, uzlabo motoriskās un sensomotoriskās iemaņas, kas palīdz iegūt pieredzi, par dzīves prasmēm, sociālajām prasmēm, pētniecības prasmēm, kognitīvajām prasmēm un, jo īpaši komunikācijas prasmes (Larimore, 2021, 30). Bērna mijiedarbība ar objektiem caur rotaļu attīsta bērna kognitīvās spējas, kas ir pamats bērna valodas attīstībai (French, 2018, 73). Mums kā pedagogiem ir jāvirzās uz mērķi vairāk darboties ar bērniem āra vidē un dabas materiāliem, jo arvien vairāk pierādās tās nozīmīgums bērna dzīvē (Änggård, 2010, 11). Arvien vairāk praksē pierādās, ka apgūtas zināšanas tīri automātiski nekļūst par skolēnu apziņas veidotāju un viņa uzvedības regulētāja faktoru (Špona, 2004, 15).

Analizējot dabas materiālu nozīmi bērna valodas attīstībā, darba autore viennozīmīgi piekrīt dažādu pētījumu autoriem. Daba ir neatņemam dzīves sastāvdaļa, kura mums kā cilvēkiem ir jāsaudzē, mums jāsniedz zināšanas bērniem par tās vērtību un nozīmīgumu, kā arī saglabāšanu citām paaudzēm. Dabas sniegtie resursi, sniedz bērniem nozīmīgas zināšanas valodas, vārda krājuma, sensomotoriskai attīstībai. Šis ir instruments ar kuras, palīdzību, mēs varam sniegt bērniem zināšanas, kas ir daudz interesantākas. Daba un tās sniegtie materiāli rosina domāt bērniem, rosina domāt pedagogiem, tā aktīva darbība, caur kuru bērni var apgūt visas mācību jomas, attīstīt vērtības, kuras balstītas uz ieradumiem un tikumiem. Tā ir iespēja bērniem sniegt daudz vairāk zināšanu un iemaņu, nekā mācības apgūstot, sēžot pie galda, veicot monotonu darbību. Mums kā pedagogiem jāsniedzas uz mērķi arvien vairāk savā darbībā izmantot dabu un tās resursus.

Darba autore savu pirmo pētnieciskā darba nodaļu veltīja valodas tās jēdziena skaidrojumam, kā arī bērna vecumposma raksturojumam un valodas izmantošanu dabas vērojumos, aplūkojot šīs svarīgās lietas, autore secina, ka valoda ir neatkārtojama lieta, kuru mēs jau apgūstam no brīža, kad esam pieteikušies vecākiem. Tas ir svarīgs brīdis, kad

vecākiem jāapzinās, ka viņi ir tie, kas ieliek pamatus turpmākai bērna attīstībai. Jau zīdaiņa vecumā, bērns pieprot pirmās komunikācijas prasmes, sazinoties ar vecākiem, šī komunikācija ir valodas sākums, kas vēlāk jau pārraugs īstā valodas lietojumā. Bērniem pieaugot, tie sāk strauji attīstīties un uzņemt apkārtējās pasaules informāciju. Mums kā cilvēkiem, kuri esam blakus bērnam ir jārāda labākais piemērs, no kā mācīties. Mums ir jāizkopj arī sava valoda, lai bērni to apgūtu pareizi. Bērni sasniedzot trīs gadu, bieži atdarina vecākus, atkārtoti lieto vārdus un darbības, kas atspoguļo vidi, kādā bērns augs. Tieši videi ir liela nozīme bērna valodas attīstībā. Bērnam pieaugot bērnam sāk attīstīties vēlme tikties pēc dabas un to izziņāt, tāpēc viens no labākajiem veidiem ir sniegt praktiskas zināšanas āra vidē ar dabas materiāliem, tas veicina bērnos milzīgu iemaņu un prasmju iegūšanu, kas turpmākajā attīstībā ir ļoti svarīgi.

Autore pētnieciskā darba 2. nodaļu veltī rotaļnodarbības būtībai un rotaļnodarbību vadīšanai, izmantojot āra vidi un pieejamos dabas materiālus.

2. BĒRNU VALODAS ATTĪSTĪBA DABAS VĒROJUMOS ROTAĻNODARBĪBĀS 3 GADĪGIEM BĒRNIEM

2.1. ROTAĻNODARBĪBAS VISPĀRĪGAIS RAKSTUROJUMS

Rotaļnodarbība ir mācību process visas dienas garumā, un tā ietver gan pedagoga mērķtiecīgi organizētu, gan netieši vadītu rotaļnodarbību, gan bērna brīva rotaļāšanās. Rotaļnodarbība notiek katru dienu, gan telpās gan ārpus tām (Skola2030, 2019). Pirmsskolas izglītības vadlīnijas paredz, ka rotaļnodarbība ir galvenā mācību organizēšanas forma, kuras laikā tiek īstenots vienots audzināšanas un mācību process, kurā bērns praktiskā darbībā integrēti apgūst zināšanas, izpratni un pamatprasmes dažādās mācību jomās, attīsta caurviju prasmes, un veido vērtībās balstītus ieradumus (MK716 /11.1).

Rotaļnodarbībai iespējamas dažādas organizācijas formas, piemēram – frontālās rotaļnodarbības (piedalās visi grupas bērni), rotaļnodarbības apakšgrupās (bērni sadalīti nelielās apakšgrupās), patstāvīga bērna darbība attīstošā vidē (vide iekārtota tā, lai bērni iegūtu zināšanas par konkrēto tēmu) (Kaņepēja, 2012, 29-30). Rotaļnodarbības pamatā ir rotaļa, rotaļa var būt gan kā patstāvīga bērna darbība, gan kā pieaugušā organizēta darbība, protams, rotaļa ir bērna neatņemama sastāvdaļa ikdienā. Pirmsskolā kā viena no galvenajām darbības formām tiek izmantota rotaļa, un tā nodrošina pedagoga un bērna saskarsmi un sadarbību, kura ir būtiska bērna audzināšanā (Špona, Čehova, 2004, 134). Rotaļa bērnam rada emocionālu komfortu, līdzsvaru, apmierinātību, prieku, brīvību un domāšanas izjūtu. Rotaļājoties bērns attīsta domāšanu, iztēli, jaunradi, kas attīsta bērnu kā veselumu. Rotaļās pilnveidojas bērna kustība, kas virza mērķtiecīgi bērnu uz zināšanām (Kaņepēja, 2012, 25). Tieši caur rotaļu un rotaļnodarbību bērns nodibina plašākas attiecības ar apkārtējo pasauli (Gaugere, 2012, 69). Protams rotaļa palīdz bērniem izprast sevi, tuvoties dabai un iepazīt tuvāko apkārtni, rotaļa bērnu priecē viņa varēšana, neatkarība, un patstāvība (Dzitere, Stangaine, 2007, 5). Rotaļām ir milzīga nozīme bērna vispārējā attīstībā kā arī valodas attīstībā (Narnicka, Fjodorova, 2019, 12). Ārī citās pasaules valstīs pedagogi un vecāki sāk arvien vairāk pievērst uzmanību, tam, ka bērni lietas apgūst caur rotaļām, un spēlēšanos Londonas privātās skolas vadītāja Sarah Mead min ka, mācīšanās caur rotaļām un spēlēm ir daudz spēcīgāka nekā daudzi pedagogi un vecāki saprot, rotaļa, spēle ir mācīšanās atslēga. Rotaļas bagātina bērna mācīšanos un attīsta svarīgas prasmes turpmākai dzīvei (Mead, 2020). Bērniem mūsdienās nepieciešamas nodarbības, aktivitātes, kuras viņus trenē ne tikai fiziski, garīgi, bet arī jābūt perspektīvām, aizraujošām, un izzinošām. Integrētu nodarbību plānošana ir domāta, lai mācīšanās procesu bērni apgūtu, piedaloties pēc iespējas vairāk, iegūstot gan zināšanas, gan emocionālu piepildījumu. Svarīgi, lai aktivitātes būtu jaunu zināšanu atklāšana.

Svarīgi, lai bērnam sniegtās zināšanas ir vērstas uz bērna interesēm un attīstību (Torkos, Pasiszky, 2021, 4). Svarīga bērna attīstībā ir arī pedagoga loma, sadarbībā ar bērnu, šī sadarbība veicina bērnos dažādās jomās tostarp valodas, matemātikas un citās (Larimore, 2021, 35). Bērnu zināšanu apgūšana caur rotaļām un spēlēm ir atdzīta par labu valodas uzlabošanai. Bērniem spēlējoties, tie izdveš visāda veida runas skaņas, kūko atkārtoti dažādas skaņas modeļus, pat pirms apguvis vārdu īsto nozīmi. Ir atklāts, ka bērni spēlējoties caur rotaļām daudz vairāk runā un veido daudz sarežģītākus teikumus. Bērni valodu lieto kā spēles instrumentu, lai komunicētu ar citiem. Spēle sevī ietver ne tikai vērtīgu apguves līdzekli, bet arī spēle veicina bērna sociālo un emocionālo pasauli (Thuong, 2021, 31).

Ar jaunās mācību programmas ienākšanu pirmsskolā, arvien vairāk tiek likts uzsvars bērnu zināšanu apgūšana caur rotaļu visas dienas garumā, tas ir svarīgs process, kurš sniedz bērnam bagātīgas zināšanas. Darba autore piekrīt jomas speciālistu teiktajam, rotaļa ir svarīgs mācību instruments, ar kura palīdzību mēs pedagogi varam sniegt bērnam zināšanas daudz interesantāk un aizraujošāks. Tas ir veids kā bērni iepazīst apkārtējo pasauli. Jaunais mācību modelis mums ir pavēris fantastisku iespēju radoši, un interesanti ievadīt bērnus mācību jomās, kas vēlākos gados jau var spēlēt lielu lomu bērna karjeras izvēlē. Autore uzskata caur rotaļu mēs daudz patiesāk varam iepazīt bērnu spējas, emocionālo stāvokli un zināšanas, kā arī caur praktisku darbošanos bērns gūst ļoti vērtīgas lietas, turpmākai attīstībai.

2.2. ROTAĻNODARBĪBAS AR DABAS MATERIĀLIEM VALODAS ATTĪSTĪBAI 3 GADĪGIEM BĒRNIEM

Plānojot rotaļnodarbības jāņem vērā ne tikai izklaidējošais un aizraujošais aspekts, bet arī rotaļnodarbībām jābūt ar konkrētiem nospraustiem sasniedzamiem rezultātiem, kuri sevī ietver pirmsskolas mācības programmas sasniedzamos rezultātus. Jaunā pirmsskolas mācību programmā ir norādītas septiņas mācību jomas: valodas, sociālā un pilsoniskā, kultūras un pašizpaušmes, dabaszinātņu, matemātikas, tehnoloģiju un veselības un fiziskās aktivitātes, mācību jomas. Katrā no tām ir savi sasniedzamie rezultāti atbilstoši bērna vecumposmam. Darba autore piedāvā aplūkot valodas un dabaszinātņu mācību jomu sasniedzamos rezultātus pirmsskolas mācību programmā (sk. 23. un 24. pielikumu).

Analizējot šos pirmsskolas mācības programmas plānotos sasniedzamos rezultātus, darba autore secina, ka valodas jomā pilnos trijos gados bērnam ir jāsaprot, ka ar vārdiem viņš spēj paust savas domas, vajadzības. Bērnam jāspēj atbildēt uz jautājumiem, paust verbāli un neverbāli savas emocijas, jāprot ieklausīties tekstā un reaģēt uz to, klausīties un atkārtot

dzirdētās skaņas, pievērst uzmanību rakstiskajai informācijai. Dabaszinātņu mācību jomā liels uzsvars ir likts uz dabas iepazīšanu sev apkārt, dabas parādību un materiālu iepazīšanu. Nodarbību laikā apvienojot šos divus priekšmetus, mēs iegūstam ļoti labu pamatu bērnu attīstībai. Iepazīstot dabu, darbojoties ar dabas materiāliem bērns ne tikai iepazīst dabu pēc savas būtības, bet arī šajā procesā palielina savu vārdu krājumu, veido sarežģītus teikumus, un bērnam mostas interese, motivācija darboties un uzzināt ko jaunu. Šīs ir divas mācību jomas, kuras viegli sapludināt vienā.

Darba autore sava pētījuma ietvaros ir veikusi mēneša plānojumu(sk. 1. pielikumu), nedēļas plānojumu (sk. 2. pielikumu), kā arī saplānojusi četras rotaļnodarbības bērnu valodas attīstībai dabas vērojumos (sk. 3, 4, 5, 6 pielikumu). Mēneša plānojumā darba autore norāda ne tikai vecumu un mēneša temata nosaukumu, bet lielu uzvaru liek skaidriem sasniedzamajiem rezultātiem, kurus bērniem mēneša laikā būtu jāapgūst. Mēneša plānojumā autore norāda arī lielo ideju, ziņu bērnam, caurviju prasmes, vērtības un tikumu sasniedzamos rezultātus. Nedēļas plānojums jau ir daudz detalizētāks, piemērots tieši nedēļas apgūstamajam. Arī šajā plānojumā tiek atainots sasniedzamais rezultāts un temata nosaukums. Autore uzskata, ja ir kvalitatīvi saplānots mēneša temats un turpmāko nedēļu, tad ir iespējams veiksmīgi saplānot, katras dienas rotaļnodarbību visas dienas garumā. Pētnieciskā darba otrajā nodaļā autore ir saplānojusi četras rotaļnodarbības visas dienas garumā, lai vieglāk būtu izprast, kā konkrētais temats tiek apgūts visas dienas garumā. (sk. 3, 4, 5, 6 pielikumu).Autore plānojot rotaļnodarbības, un tematiskos plānojumus mēnesim un nedēļai ir secinājusi, viens no pedagoga galvenajiem uzdevumiem ir kvalitatīvi, atbilstoši vecumposmam un bērna spējām saplānot nodarbības, tas no pedagoga prasa ļoti ilgu laiku, zināšanas, radošumu, toties šādi saplānojot nodarbības mēs varam veiksmīgi veicināt bērna attīstību ne tikai valodas vai dabaszinātņu jomā, bet arī citās mācību jomās. Labi saplānota nodarbība ir labs sākums, lai bērna zināšanas tiktu pilnveidotas.

Apkopojot teorētiskās zināšanas, par trīsgadīgu bērnu valodas attīstību un dabas materiālu izmantošanu nodarbībās, kā arī iegūtās iemaņas prakses laikā pirmsskolā un, strādājot ikdienā ar bērniem, secina, lai efektīvi un jēgpilni veidotu rotaļnodarbības, kā arī lai secinātu vai dabas materiālu izmantošana nodarbības, rotaļās un citās bērna darbībās veicina valodas attīstību noteikti, jāveic katra bērna spēju izpēte(novērošana un diagnosticēšana). Darba autore šo pētījumu piedāvās aplūkot sava darba empīriskajā daļā: „Trīsgadīgu bērnu valodas attīstība dabas vērojumos”.

3. BĒRNU VALODAS ATTĪSTĪBA DABAS VĒROJUMOS EMPĪRISKĀ IZPĒTE TRĪSGADĪGIEM BĒRNIEM

3.1. PĒTĪJUMA PAMATOJUMS

Balstoties uz pētījuma mērķi – teorētiski izpētīt trīsgadīgu bērnu valodas attīstības iespējas, izmantojot dabas elementus. Tika plānotas un organizētas aktivitātes, lai vecinātu bērnu valodas attīstību, izmantojot dabu un tās piedāvātos resursus. Kā metodes darba autore izvēlas novērošanu, kas iekļauj sevī pedagoģisko situāciju analīzi un pirmskolu pedagogu aptauju.

Pētījums tiks veikts trīs posmos:

1. posms norisinājās no 2021. gada 1. septembra līdz 2021. gada 31. oktobrim, kura laikā tika veikta diagnosticēšana, lai noteiktu bērnu valodas attīstības līmeni. Darba autore pētījuma laikā vēroja vai bērnu valodas attīstība atbilst pedagoga izvirzītajiem kritērijiem (sk.7. tabulu).
2. posms norisinājās no 2021. gada 1. oktobra līdz 1. novembrim, lai veicinātu trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos, tikai piedāvātas 10 aktivitātes āra teritorijā izmantojot dabas elementu, ņemot vērā mēneša un nedēļas tēmu plānojumu (sk.7-21. pielikumu).
3. posms norisinājās no 2021. gada 29. oktobra līdz 7. novembrim, lai veiktu jēgpilnu un izsmeļošāku informāciju pa trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos, tika izveidota aptauja pedagogiem, kura tika piedāvāta aizpildīt tiešsaistē internetā (visidati. lv). Aptauja tika lūgta aizpildīt pedagogiem, kuri ikdienā strādā un organizē nodarbības, aktivitātes trīsgadīgiem bērniem. Līdz ar to darba autore ieguva pedagogu viedokli par trīsgadīgu bērnu valodas attīstību, dabas materiālu izmantošanu nodarbībās un nodarbību vadīšanu āra vidē (sk. 22. pielikumu).

Trīs gadu vecumā daudzi bērni jau var sakoncentrēties, lai savu domu izteiktu piemērotākiem un klausītāju pārliecinošākiem vārdiem. Daži bērni spējīgi izteikt vairākus pareizus teikumus pēc kārtas, ievērojot loģikas un emocionālās pauzes. Arī trijos gados bērnam jāturpina vingrināt aci un roku, jāsāk gatavoties rakstītās runas apguvei (rakstīšanai). Nepadarītie darbi ar bērna rokām, plaukstām un pirkstiem, sākot no viena mēneša līdz pieciem gadiem, izpaužas rakstāmā un priekšmetu satvērienā.

Netrenētiem pirkstiem, ar nepietiekamu redzes motora koordināciju grūti veikt uzdevumus (Irbe, Lindberga, 2017, 123). Šodienas steidzīgajā laikmetā, kad liela uzmanība tiek veltīta tehnoloģijām un to ieviešanai gan mācību procesā, gan ikdienas aktivitātēs, novārtā paliek runas, valodas un komunikācijas nozīme (Miltiņa, Skribanovska, 2020, 4). Laikam ejot tehnoloģijas ieņēmušas svarīgu vietu gan mūsu dzīvēs gan bērnu, bet vai mēs līdz galam esam izvērtējuši un izanalizējuši, sekas kādas rodas ilgstoši agrīnā bērna vecuma darbošanās virtuālajā pasaulē, un vairāku stundu sēdēšana telefonos un planšet datoros. Līdz ar to, ja bērns savus pirmos dzīves gadus ir pavadījis virtuālajā pasaulē un pirksti, plaukostas nav trenētas, viss drīzāk trijos gados, ir iespējamās valodas apgūšanas problēmas, līdz ar to pedagogiem un logopēdiem vairāk jāvelta laiks, bērna valodas attīstībai.

3.2. PĒTĪJUMA METODES UN GAITA

Kā autore minēja pētnieciskajā daļā tiks izmantotas trīs metodes (novērošana, pedagogiskie izmēģinājumi, pedagogu aptauja).

Pētījuma metodes:

Novērošana – empīrisko sociālo pētījumu daļa, metode, lai iegūtu sistematizētus datus par noteikto pētāmās grupas darbības aspektu (Sokolova, 2010, 4).

Sākot pētījumu, darba autore veica diagnosticējošu vērošanu pirmsskolas grupiņā, darba autore izmantoja pašas izstrādātos, kritērijus, balstoties uz teorētiskajām zināšanām. Kritēriji veidoti ņemot vērā trīsgadīgu bērnu valodas attīstību, kā arī sasniedzamie rezultāti pirmsskolas mācību programmā. Pētījuma sākumā un pētījuma beigās gūtie dati tika pierakstīti, apkopoti un analizēti.

Bērniem tikai novērots:

1. Spēja ar vārdiem paust savas domas un vajadzības.
2. Spēja atbildēt uz jautājumiem.
3. Spēja vārdiski vērsties pie citiem.
4. Spēja vārdiski paust savas emocijas.
5. Spēja ieklausīties tekstā un reaģēt uz to.
6. Spēja nosaukt pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, darbības, ko veic pats un citi.
7. Spēja klausīties, saklausīt un atkārtot dzirdētos vārdus, skaņas.
8. Spēja pievērst uzmanību rakstiskai informācijai.
9. Spēja ar maņu palīdzību iepazīt, dabu, dabas piedāvātos materiālus.
10. Spēja novērot un iepazīt, nosaukt tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus.

Lai redzētu dinamiku un rezultātus, pētījuma sākumā un beigās kritēriji tika grupēti 3 punktu skalā:

1 punkts – bērnam ir vāja vecumposmam neatbilstoša valodas attīstība dabas vērojumos. Bērns nespēj atkārtot, nosaukt vārdus vārdu savienojumos. Nespēj nosaukt tuvākajā apkārtnē sastopamos augus.

2 punkti – bērnam ir daļēji vecumposmam atbilstoša valodas attīstība dabas vērojumos. Bērns ar pedagoga atbalstu spēj atkārtot, nosaukt priekšmetus, novērot un nosaukt tuvākā apkārtnē sastopamos augus. Ar pedagoga atbalstu nosauc vārdus, vārdu savienojumus.

3 punkts – bērnam ir atbilstošas vecumposmam valodas attīstība dabas vērojumos. Bērns patstāvīgi spēj nosaukt priekšmetus, lietot vārdus, vārdu savienojumus, izrunā tos pareizi, spēj patstāvīgi nosaukt un atpazīt tuvākā apkārtnē sastopamos augus.

Darba autore ir pati vadījusi, novērojusi un pierakstījusi piedāvāto aktivitāšu gaitu, un to gūtos rezultātus. Visi dati tika pierakstīti kritēriju tabulā, lai rastos kopskats par trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos.

Aptauja – ir ļoti svarīgs izglītības pētījuma instruments, ar kura palīdzību mēs varam iegūt nepieciešamo informāciju. Rūpīgi un precīzi izstrādāta aptauja ir sekmīgs pētījuma pamats (Geske, Grīnfelds, 2020, 4).

Empīriskajā daļā autore piedāvā aptauju pedagogiem, par trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos, Aptauju aizpilda pedagogi, kuri ikdienā vada, organizē nodarbības trīsgadīgiem bērniem.

Aptauja sastāv no 8 jautājumiem:

1. Vai ikdienā vadāt nodarbības ārā teritorijā?
2. Cik bieži vadiet/organizējat nodarbības bērniem ārā teritorijā?
3. Vai mācot bērnus, vielas, apgūšanai izmantojat dabas materiālus?
4. Cik bieži izmantojiet dabas materiālus, vadot nodarbības?
5. Vai darbojoties ar bērniem, esat novērojusi, ka arvien grūtāk bērniem veicas valodas mācību jomas pagūšana?
6. Vai piekrītat apgalvojumam, ka dabas materiālu izmantošana var veicināt bērnu valodas attīstību?
7. Vai uzskatāt, ka Jums ir pietiekamas zināšanas, prasmes nodarbību vadīšanai/organizēšanai ārā teritorijā?
8. Vai Jūs apmeklētu pilnveides kursus, apmācības par dabas materiālu izmantošanu, nodarbībās un nodarbību vadīšanu ārā teritorijā?

Aptaujas mērķis ir izpētīt pirmsskolas pedagogu domas, par bērnu valodas attīstību izmantojot dabas materiālus, āra teritoriju jaunās vielas apgūšanai.

Pētījuma norise pirmsskolas izglītības iestādē „X” no 2021. gada 1.septembra līdz 2021. gada 7. novembrim. Pētījumā piedalās 15 trīsgadīgi pirmsskolas „X” audzēkņi (6 meitenes un 9 zēni). Bērni pirmsskolu apmeklē pirmo gadu. Pētījumā piedalās arī 73 pirmsskolas pedagogi, kuri ikdienā strādā ar trīsgadīgiem bērniem.

Pētījuma gaita :

- 1.09.2021.-30.09.2021. norisinājās pirmais diagnosticējošais posms (sk.1. tabulu).
- 1.10.2021-1.11.2021. norisinājās otrais diagnosticējošais posms, kura laikā tika bērniem piedāvātas 10 aktivitātes, valodas attīstībai izmantojot āra teritoriju un dabas materiāli (sk.7-21. pielikumu).

10 aktivitātes:

1. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Rudens lapa, manā plaukstā”.
2. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Atrodi dabā”.
3. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Rudens meitenes frizūra”
4. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Atrodi īsto vietīņu rudens lapām”.
5. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Rudens lapu nospiedumu galerija”.
6. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Zirnekļa tīklos rudens”.
7. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Radi gaismu tumsā”.
8. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Lapu kaudzē paslēpies viņš”.
9. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Par vienu koku uz zemeslodes vairāk”.
10. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Rudens gliemezis”.

Plānojot aktivitātes trīsgadīgiem bērniem, vērā jāņem svarīgs aspekts, bērna runa aktivizējam spēlējoties un iesaistot bērnus rotaļās (Irbe, Limberga, 2017, 126). Trijos gados bērni piedzīvo kopā nākšanas vecumu. Kognitīvās, verbālās un fiziskās prasmes ir pietiekoši labi attīstītas, lai viņi varētu daudz ko veikt patstāvīgi. Viņu rotaļa un valoda liecina, ka viņi sāk uztvert un saprast cita cilvēka viedokli, lieto vietniekvārdus (tu, viņš, viņa, viņi) un spēj izveidot sarunas lomu spēles ar varoņiem. Trīsgadīgajiem arvien svarīgāk kļūst būt kopā ar citiem bērniem, jo tagad viņi iesaistās rotaļās (Dzintere, Stangaine, 2007, 140-141).

Apkopojot gūtos rezultātus, pildot piedāvātās aktivitātes ar bērniem, tika konstatēts, ka grupā ir bērni, kuri latviešu valodu tās lietojumu neprot, jo ikdienā saziņā lieto krievu valodu. Līdz ar to autore tiem bērniem brīvajos brīžos, pēcpusdienas cēlienā piedāvāja vēl piecas aktivitātēs. Protams, aktivitātēs iesaistījās arī bērni, kuriem valodas attīstība norit labi, šo bērnu iesaiste radīja labu vidi, zināšanu apgūšanai tiem, kuriem tas nepieciešams.

5 papildus aktivitātes bērniem:

1. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Vai tu zini, kas notiks, ar čiekuru ūdenī”.
2. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Izveido savu unikālo rudens lapu”.
3. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Izvelc kartiņu un atrodi lapiņas”.
4. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Uzmini, kas manā kastē”.
5. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Katram čiekuram sava kastīte”.

3.3. BĒRNU VALODAS ATTĪSTĪBA EMPĪRISKAJĀ PĒTĪJUMA DAĻĀ

Analizējot pētījumā gūtos rezultātus, gūtā informācija empīriskajā daļā tiks interpretēta, izvirzot pētījuma jautājumu (sk.1.tabulu).

Kā attīstīt trīsgadīgu bērnu valodas iespējas izmantojot dabas elementus un āra vidi?

Atbildi uz pētījuma jautājumu darba autore gūst, novērojot bērnu valodas attīstību dabas vērojumos, piedāvātajās aktivitātēs. Kā arī pedagogu aptauja, kura tika organizēta izmantojot virtuālo vidi (visidati.lv).

Uzsākot pētījumu, darba autore sāka novērot un diagnosticēt bērnu valodas attīstību izmantojot dabas materiālus. Pētījuma sākumā bija vērojams, ka grupā ir laba valodas attīstība, tomēr grupā bija novērojams, ka ir bērni, kuri latviešu valodas attīstības līmenis ir ļoti zems, jo ikdienā ģimenē lieto krievu valodu. Līdz ar to arī pedagoga nospraustos sasniedzamos rezultātus bērniem ir grūti sasniegt. Darba autore šiem bērniem nolēma piedāvāt papildus piecas aktivitātes, lai veicinātu bērnu valodas attīstību, un latviešu valodas lietošanu.

1.tabula. Bērnu valodas attīstība dabas vērojumos, pētījuma sākumā

Audzēknis	Spēja ar vārdiem paust savas domas un vajadzības.	Spēja atbildēt uz jautājumiem.	Spēja vārdiski vērsties pie citiem.	Spēja vārdiski paust savas emocijas.	Spēja ieklausīties tekstā un reaģēt uz to.	Spēja nosaukt pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, darbības, ko veic pats un citi.	Spēja klausīties, saklausīt un atkārtot dzirdētos vārdus, skanās.	Spēja pievērst uzmanību rakstiskai informācijai.	Spēja ar maņu palīdzību iepazīt, dabu, dabas piedāvātos materiālus.	Spēja novērot un iepazīt, nosaukt tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus.	Kopsavilkums punktos
	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
1.Jānis	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	28
2.Gustavs	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	19
3.Rihards B.	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3	27
4.Rihards Č.	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	12
5.Roberts	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	12
6.Marija	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	12
7.Elīza	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	12
8.Marsels	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	12
9.Jete	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	29
10.Anna Luīze	3	3	3	3	3	3	3	2	2	3	28
11.Rihards O.	3	3	3	3	2	3	3	2	2	3	27

12.Aleksejs	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	12
13.Ričards	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
14.Tīna	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	29
15.Amēlija	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	29

1 punkts – bērnam ir vāja vecumposmam neatbilstoša valodas attīstība dabas vērojumos. Bērns nespēj atkārtot, nosaukt vārdus vārdu savienojumus. Nespēj nosaukt tuvākajā apkārtnē sastopamos augus.

2 punkti – bērnam ir daļēji vecumposmam atbilstoša valodas attīstība dabas vērojumos. Bērns ar pedagoga atbalstu spēj atkārtot, nosaukt priekšmetus, novērot un nosaukt tuvākā apkārtnē sastopamos augus. Ar pedagoga atbalstu nosauc vārdus, vārdu savienojumus.

3 punkts – bērnam ir atbilstošas vecumposmam valodas attīstība dabas vērojumos. Bērns patstāvīgi spēj nosaukt priekšmetus, lietot vārdus, vārdu savienojumus, izrunā tos pareizi, spēj patstāvīgi nosaukt un atpazīt tuvākā apkārtnē sastopamos augus.

Atšifrējumi:

S – Pētījuma sākumā.

3.4. PEDAGOĢISKIE IZMĒĢINĀJUMI TRĪSGADĪGU BĒRNU VALODAS ATTĪSTĪBA DABAS VĒROJUMOS

Āra vide piedāvā plašu informācijas spektru. Tas ir redzams, dzirdams, sajūtams. Ikviens bērns parasti vēlas izpētīt to, kas piesaista viņa uzmanību, tiecas pēc jaunas informācijas un meklē jaunus izaicinājumus. Tāpēc mācīšanās dabā dod labus rezultātus. Āra vidē bērns var apgūt visu mācību priekšmetu saturu salīdzinājumā ar mācībām klasē dabā bērnam veidojas tieša, nepastarpināta pieredze, kas ir vairāk motivējoša izzināt, pētīt, un iegūtā informācija arī šķiet ticamāka un pārliecinošāka. Prasmīgi vadot mācīšanos, bērnam veidojas stabilas, noturīgas zināšanas un izpratne, kā arī rodas interese un aizrautība uzzināt ko jaunu (Miesiniece, 2021, 45).

Strādājot ar trīsgadīgiem bērniem, jāņem vērā stāstot vai mācot kaut ko jaunu, visam uzskatāmi redzamam un pēc iespējas iztaustāmam, izbaudāmam ar sajūtām, caur šīm sajūtām bērnam rodas vēlme darboties, jo tā var iepazīt apkārtējo pasauli (Randoha, 2019, 6). Ļoti svarīgi ir atcerēties, ka trīsgadīgiem bērniem jāturpina vingrināt taustes un taktilo sajutu vingrināšanu, vingrināt pirkstus un sejas muskulatūru (Randoha, 2019, 12).

2.pētījuma posmā tika piedāvātas 10 pamat aktivitātes valodas attīstībai izmantojot dabas piedāvātos materiālus. visiem bērniem un papildus 5 aktivitātes tiem bērniem, kuriem ir grūtības ar latviešu valodas apguvi. Protams, lielākā daļa grupas bērnu piedalījās papildus aktivitātēs, jo bērniem bija vēlme darboties un izzināt piedāvātās aktivitātes. Aktivitātēs tika izmantoti dabas materiāli, atbilstoši bērnu vecumposmam. Bērniem, kuriem jau bija laba valodas attīstības spēja, veicot piedāvātās aktivitātes vēl, vairāk veicināja un nostiprināja, pilnveidoja savas zināšanas, toties labvēlīgā vide ieinteresēja tos bērnus, kuriem vēl ar valodas attīstību neveicās (sk.2.tabulu).

2.tabula. Aktivitātes bērnu valodas attīstībai ar dabas materiāliem āra vidē

Aktivitātes	Sasniedzamie rezultāti	Pielikumi
1. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Rudens lapa manā plaukstā ”.	<i>Valodas jomai no mācību programmas</i> - nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (skola2030, 2019, 27). <i>Dabaszinātņu jomai no</i>	7. pielikums

	<p><i>programmas</i> – praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – nostiprināt vārdus, vārdu savienojumus rudens, rudens lapas, plastika, dzeltena, zaļa lapa, es veidoju rudens darbu, sacietēs u.c.</p>	
2.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Atrodi dabā ”.	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes un darbības ko veic pats un citi (skola2030, 2019, 27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – atrast noteiktos priekšmetus, novietot tos kastītē, nosaukt priekšmetu nosaukumus.</p>	8.pielikums
3.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Rudens meitenes frizūra ”	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – atbild uz jautājumu ar darbību vai vārdiem (skola 2030, 2019, 26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – nosauc novērotās dabas parādības, piemēram, lietus, vējš, sniegs, varavīksne (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais</p>	9. pielikums

	<p><i>rezultāts aktivitātei</i> – no rudens lapām veido rudens frizūru, novēro lapkriti, kā arī apgūst vārdus, vārdu savienojumus rudens lapas, rudens frizūra, es lieku lapas uz galvas u.c.</p>	
<p>4.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Atrodi īsto vietīņu rudens lapām”.</p>	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (skola 2030, 2019, 27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – sargrupē tās pareizi rudens lapas. Apgūt vārdus, vārdu savienojumus rudens lapas, kļavu lapa, ozola lapa, bērza lapa, dzeltenas lapas, brūnas lapas u.c.</p>	10. pielikums
<p>5.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Rudens lapu nospiedumu galerija”</p>	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – vārdos vai neverbāli pauž emocijas (skola 2030, 2019, 26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – nosauc lapu nosaukumus, nosauc savas</p>	11.pielikums

	veiktās darbības, mācās ieklausīties citos, pauž emocijas vārdos, esmu priecīgs, priecīga, tas bija grūti, tas bija viegli, man patīk.	
6.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Zirnekļa tīklos rudens ”.	<p>Valodas jomai no mācību programmas – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (skola 2030, 2019, 27).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – izmantojot pinceti, bērns no konkrētās kastes velk ārā konkrēto priekšmetu. Izvelkot to, nosauc priekšmetu- kastanis, zīle, čiekurs.</p>	12.pielikums
7.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „ Radi gaismu tumsā ”.	<p>Valodas jomai no mācību programmas – Saprot, ka ar vārdiem var paust savas domas, vajadzības (skola 2030, 2019, 26).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – izveidot</p>	13.pielikums

	<p>no dotajiem materiāliem lukturīti, darbojoties mēģina nosaukt darbības ko dara, es līmēju, es ņemu lapu, es līmēju lapas. u.c.</p>	
<p>8.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Lapu kaudzē paslēpies viņš”.</p>	<p>Valodas jomai no mācību programmas – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (skola 2030, 2019, 27).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – no rudens lapām izveido savu lapu tārpu. Apgūst un pareizi mācās lietot vārdus rudens lapa, dzija, plastmasa adata, es taisu tārpu, tārps dzīvo lapu kaudzē, krāsains tārps.</p>	14.pielikums
<p>9.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Par vienu koku uz zemeslodes vairāk”.</p>	<p>Valodas jomai no mācību programmas – atbild uz jautājumu ar darbību vai vārdiem (skola 2030, 2019, 26).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – izmantojot maņas, novēro un iepazīst iežus un ūdeni (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – katrs bērns iesēj savu kociņu, par kuru rūpēsies turpmāk visas ziemas garumā. Apgūst vārdus sēklas, zeme, ūdens, trauks</p>	15.pielikums

	sēklai, es stādu koku, es vērošu kā tas aug u.c.	
10. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Rudens gliemezis”.	<p>Valodas jomai no mācību programmas – Vārdiski vai ar darbību vēršas pie citiem, lai izteiktu savas vajadzības (skola2030,2019, 26).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – kopīgi ar citiem grupas bērniem veido gliemezi, stāsta par savām darbībām, ko veic pats un citi, nosauc priekšmetus, kādi ir izmantoti darbā. Lūdz drauga palīdzība ,ja tas nepieciešams.</p>	16.pielikums
11. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Vai tu zini, kas notiks, ar čiekuru ūdenī”.	<p>Valodas jomai no mācību programmas – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (skola 2030, 2019, 27).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – izmantojot maņas, novēro un iepazīst iežus un ūdeni (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – bērni veic eksperimentu, nosauc priekšmetus, kurus izmantos, stāsta par savām veiktajām darbībām.</p>	17.pielikums

<p>12.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Izveido savu unikālo rudens lapu”.</p>	<p>Valodas jomai no mācību programmas – vārdos vai neverbāli pauž savas emocijas (skola 2030, 2019, 26).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – izmantojot rudens lapas, veido savu unikālo lapu, lieto vārdus, viena puse, otra puse, kātiņš, lapa gatava, man ir sava lapa, es veidoju lapu.</p>	<p>18.pielikums.</p>
<p>13.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Izvelc kartiņu un atrodi lapiņas”</p>	<p>Valodas jomai no mācību programmas – klausās un atkārtoti dzirdētās skaņas (skola 2030, 2019, 27).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – atrast tik lapiņas, cik norādīt uz kartiņas un novietot tās blakus, konkrētajam ciparam, un lapai.</p>	<p>19.pielikums.</p>
<p>14. Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Uzmini, kas manā kastē”</p>	<p>Valodas jomai no mācību programmas – atbild uz jautājumiem ar darbību vai vārdiem (skola 2030, 2019, 26).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas– praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra,</p>	<p>20.pielikums</p>

	<p>akmens, koka izgatavotus priekšmetus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – ar aizvērtām acīm no kastes izvelk priekšmetu, nosauc to: kastanis, zīle, čiekurs u.c.</p>	
<p>15.Valodas attīstībai un sīko pirkstu, roku motorikas attīstībai „Katram čiekuram sava kastīte”.</p>	<p>Valodas jomai no mācību programmas – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (skola 2030, 2019, 27).</p> <p>Dabaszinātņu jomai no programmas – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (skola 2030, 2019, 32).</p> <p>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei – grupē čiekurus atbilstošā kastē. Grupējot atkārtoti vārdus, priedes čiekurs, egles čiekurs, liels čiekurs, mazs čiekurs.</p>	21.pielikums

Iedziļinoties tabulu dotajos datos, pētījuma sākumā (sk. 3.tabulu) un pētījuma beigu tabulā redzams, ka ne visiem bērniem ir ievērojama dinamika valodas attīstībā. Tas ir izskaidrojams iespējams ar to, ka pētījums norisinājies neilgu laiku, un bērni kopumā pirmsskolu apmeklēja tikai pirmo gadu. Darba autore ir izveidojusi tabulu, lai varētu redzēt un izvērtēt kopskatu par bērnu valodas attīstību dabas vērojumos. Tabulā redzamas bērna spējas punktu skalā pētījuma sākumā, kā arī redzami punkti pētījuma beigās.

3.tabula. Bērnu valodas attīstība dabas vērojumos, pētījuma apkopojums, sākumā un beigās.

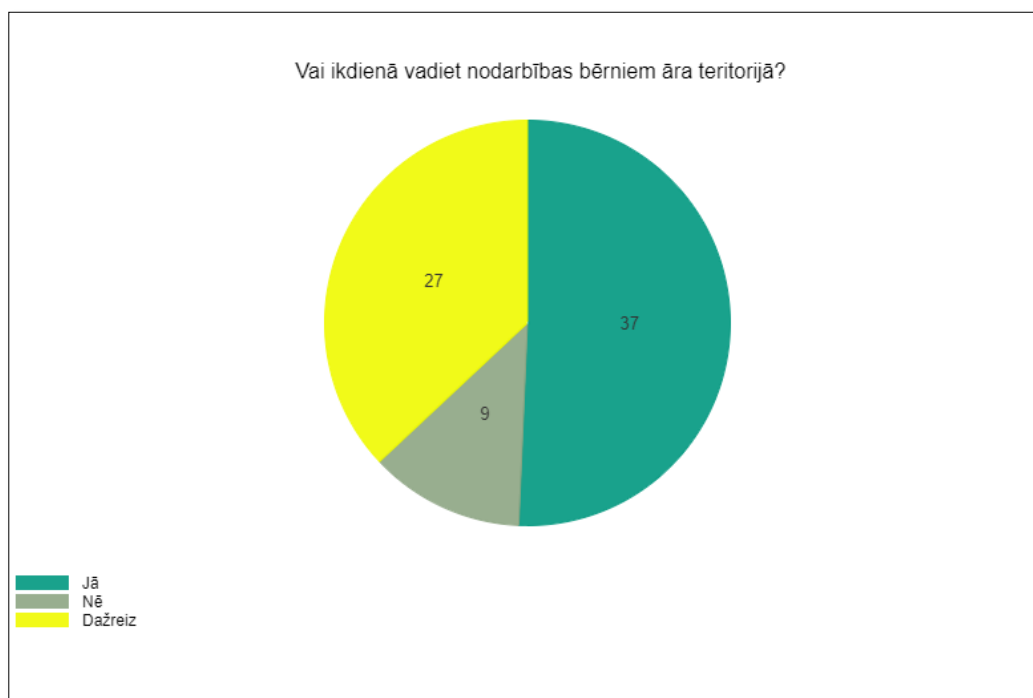
Audzēknis	Spēja ar vārdiem paust savas domas un vajadzības.		Spēja atbildēt uz jautājumiem.		Spēja vārdiski vērsties pie citiem.		Spēja vārdiski paust savas emocijas.		Spēja ieklausīties tekstā un reaģēt uz to.		Spēja nosaukt pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, darbības, ko veic pats un citi		Spēja klausīties, saklausīt un atkārtot dzirdētos vārdus, skaņas.		Spēja pievērst uzmanību rakstiskai informācijai.		Spēja ar maņu palīdzību iepazīt, dabu, dabas piedāvātos materiālus.		Spēja novērot un iepazīt, nosaukt tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus.	
	S	B	S	B	S	B	S	B	S	B	S	B	S	B	S	B	S	B	S	B
Jānis	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3
Gustavs	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2
Rihards B.	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	3	3
Rihards Č	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	3	3	3	3
Roberts	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	3	3	3	3
Marija	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3	3	3	3
Elīza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	3	3	3	3
Marsels	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2
Jete	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3
Anna Luīze	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	3	3
Rihards O.	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	1	1	3	3	3	3
Aleksejs	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2
Ričards	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2
Tīna	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3
Amēlija	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3
Kopā	32	32	32	32	31	31	22	22	27	27	32	32	33	33	19	19	41	41	41	41

3.5. PEDAGOGU APTAUJA

Pedagoga loma ir ļoti svarīga bērna valodas attīstībā, pedagogam jābūt ievirzīt, ieinteresēt piedāvātajās aktivitātes, aktivitātēm jābūt mērķētā uz bērna izaugsmi un attīstību. Pedagogam jāprot analizēt situācijas un reaģēt pareizi uz tām, un nospraustus konkrētus sasniedzamos rezultātus mācību jomās, lai sasniegtu bērna attīstību augstākajā līmenī. Ikdienas darbībās jāanalizē bērna sākotnējā sagatavotības pakāpe, kā arī jāizvērtē bērna sasniegtais mācību procesa beigās. Pedagogam jāprot motivēt ikvienu bērnu, lai piedāvātā aktivitāte bērns iesaistītos un gūtu zināšanas.

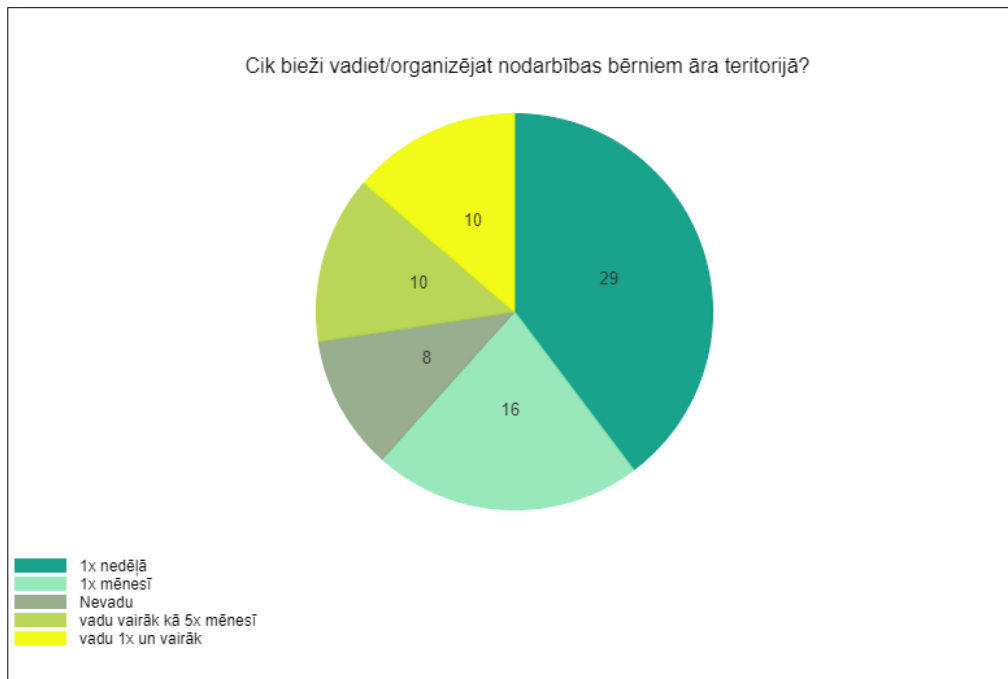
Pētījuma gaitā darba autore piedāvāja pedagogiem aizpildīt aptauju par trīsgadīgu bērnu valodas attīstību dabas vērojumos. Katrs jautājums tiek atspoguļots tabulā ar gūtajiem rezultātiem.

Aptaujā bija 8 jautājumi un darba autore piedāvā aplūkot katru no tā, diagrammu formā.

1.attēls. Aptaujas pirmā jautājuma apkopojums.

Analizējot pirmo uzdoto jautājumu, darba autore secina, ka no 73 pedagogu sniegtajām atbildēm, 37 respondenti ir atbildējuši, ka ikdienā vada nodarbības āra teritorijā, 27 atzīmējuši, ka āra nodarbības vada dažreiz, bet 9 norādījuši, ka nodarbības āra teritorijā nevada (sk. 1.att).

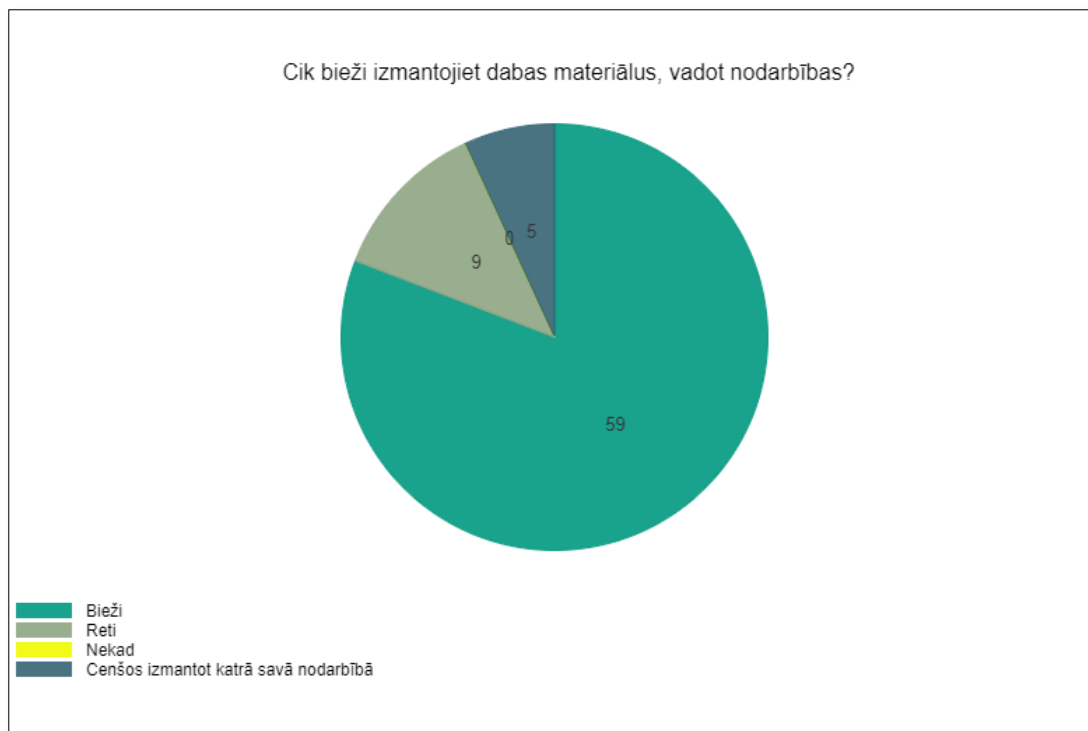
2.attēls. Aptaujas otrā jautājuma apkopojums.

Analizējot aptaujas otro jautājumu darba autore, secina, ka no 73 pedagogu sniegtajām atbildēm 29 pedagogi atbildējuši, ka nodarbības āra teritorijā vada bērniem 1x nedēļā, 16 atbildējuši, ka 1x mēnesī, 8 pedagogi atzinuši, ka āra nodarbības nevada vispār, 10 respondenti, atbildējuši āra nodarbības bērniem, vada vairāk nekā 10x mēnesī, kā arī 10 pedagogi vada āra nodarbības vienu un vairākas reizes mēnesī (sk. 2.att.).

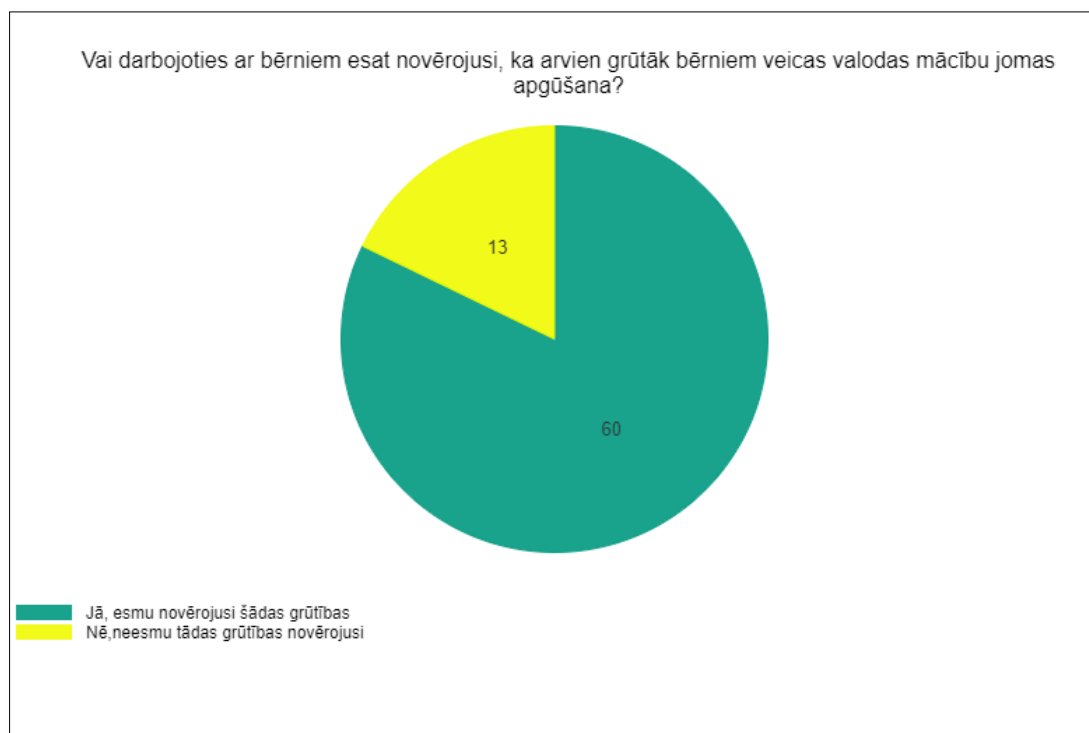
3.attēls. Aptaujas trešā jautājuma apkopojums.

Analizējot trešā jautājuma atbildes, darba autore secina, ka no 73 pedagogu sniegtajām atbildēm, 72 pedagogi ikdienā izmanto savā darbībā dabas materiālus, un tikai 1 pedagogs ir norādījis, ka dabas materiālu sniegtās iespējas savā darbībā ar bērniem neizmanto (sk. 3.att.).

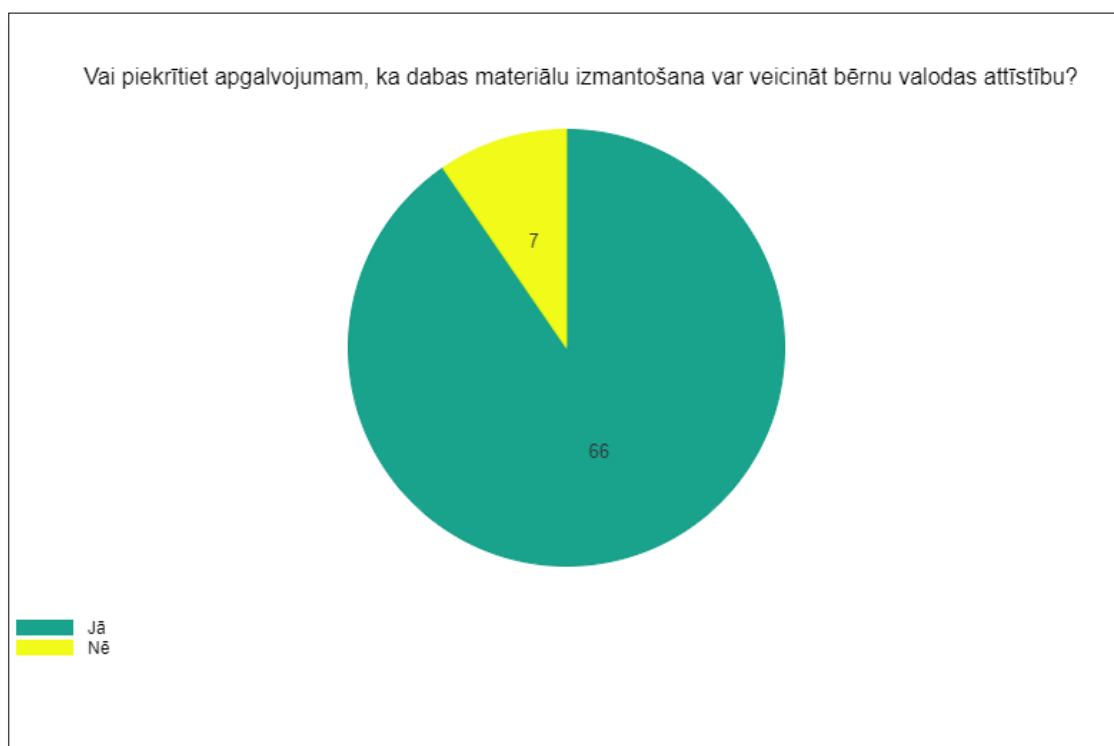
4.attēls. Aptaujas ceturtais jautājuma apkopojums.

Darba autore, analizējot aptaujas, ceturto jautājumu secina, ka no 73 pedagogu sniegtajām atbildēm, 59 pedagogi norādījuši, ka dabas materiālus nodarbībās izmanto bieži, 9 norādījuši, ka reti, bet 5 respondenti cenšas dabas materiālus izmantot, katrā savā nodarbībā, neviens pedagogs nav norādījis, ka dabas materiālus neizmanto (sk. 4.att.).

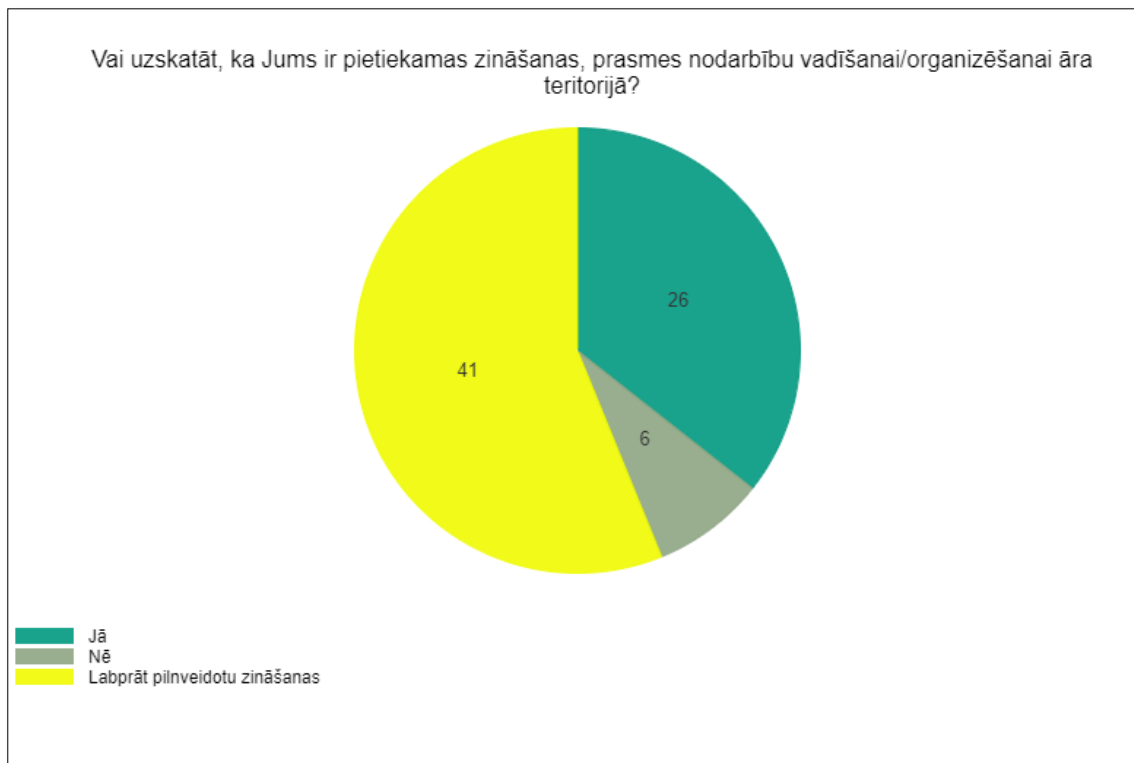
5.attēls. Aptaujas piektā jautājuma apkopojums.

Analizējot aptaujas piekto jautājumu, darba autore secina, ka no 73 pedagogiem, 60 norādījuši, kad ir novērojuši bērnos valodas mācības jomas apgūšanas grūtības. 13 respondenti norādījuši, ka šādas problēmas mācību procesā nav novērojuši (sk. 5.att.).

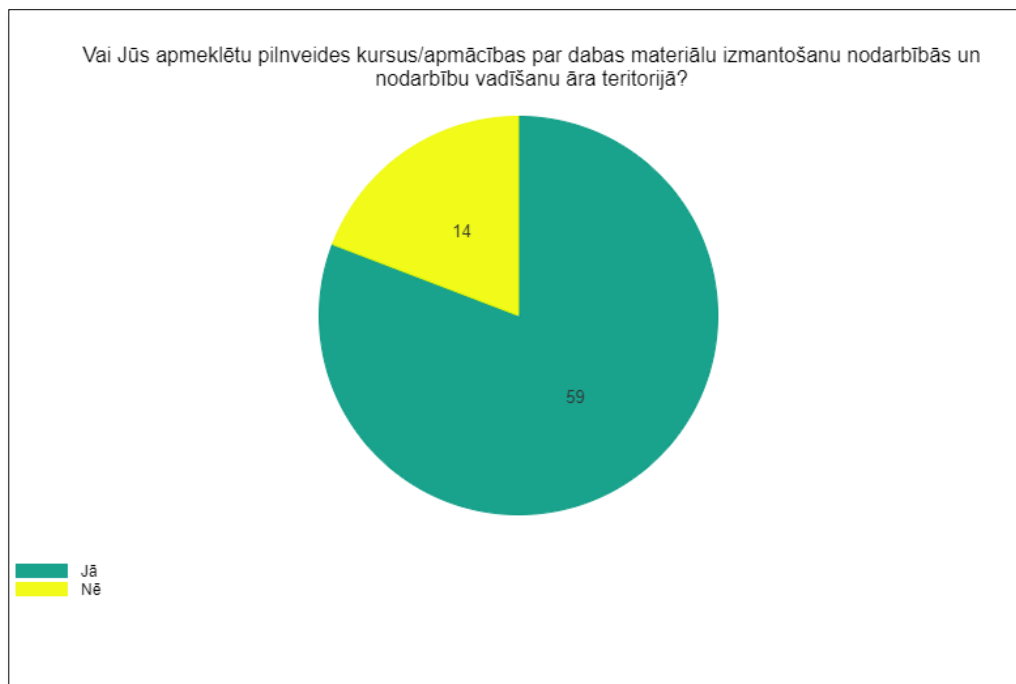
6.attēls. Aptaujas sestā jautājuma apkopojums.

Analizējot aptaujas sesto jautājumu, darba autore secina, ka no 73 pedagogiem 66 norādījuši, ka dabas materiālu izmantošana nodarbībās var sekmēt bērnu valoda attīstību. Tomēr 6 pedagogi norādījuši, ka uzskata, ka dabas materiālu izmantošana nodarbībās neveicina, bērnu valodas attīstību (sk. 6.att.).

7.attēls. Aptaujas septītā jautājuma apkopojums.

Analizējot aptaujas septīto jautājumu, darba autore secina, ka no 73 pedagogiem, 41 pedagogs atbildējis, ka labprāt pilnveidotu savas zināšanas, prasmes nodarbību vadīšanai āra teritorijā 6 pedagogi uzskata, ka viņu zināšanas ir nepietiekamas, bet 26 atbildējuši ar jā, jo uzskata, ka viņu zināšanas ir pietiekamas, lai organizētu un vadītu nodarbības āra vidē (sk. 7.att.).

8.attēls. Aptaujas astotā jautājuma apkopojums.

Analizējot aptaujas astoto jautājumu, darba autore secina, ka no 73 pedagogu sniegtajām atbildēm, 59 pedagogi labprāt apmeklētu pilnveides kursus, apmācības par dabas materiālu izmantošanu nodarbībās un nodarbību vadīšanu ārā teritorijā 14 pedagogi norādījuši, ka šādus pilnveides kursus neapmeklētu (sk. 8.att.).

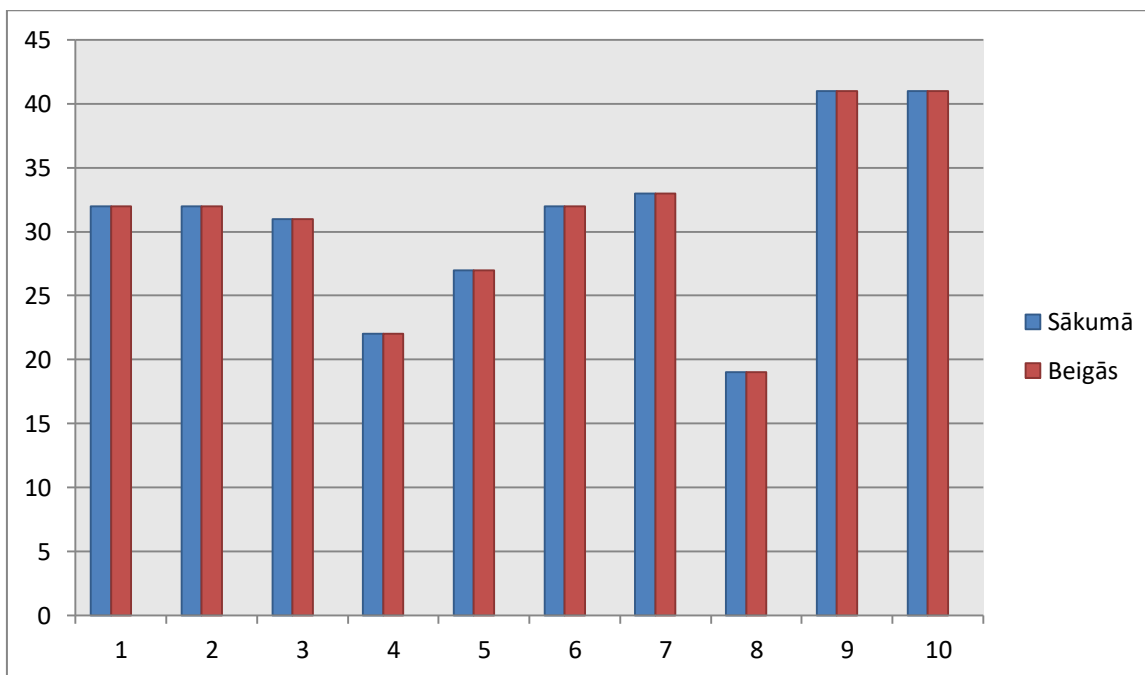
Aptaujā gūtie rezultāti, darba autorei ir snieguši, nenovērtējamu apstiprinājumu, tam, ka ar vien lielāka daļa pedagogu, plāno un vada nodarbības ārā teritorijā vismaz vienu reizi mēnesī, no aptaujas autore secina, ka 99% pedagogi, kuri ikdienā strādā ar trīsgadīgiem bērniem, savā darbībā izmanto dabas materiālus, un to sniegtās iespējas. Aptaujā arī iezīmējās, fakts, ka arvien vairāk agrīna bērna vecumposma laikā, novērojams, bērnam valoda, mācību jomas apgūšanas problēmas, šajā jautājumā 60 pedagogi norādīja, ka apgalvojumam, ko sniedza aptaujas autore piekrīt, un tikai 13 pedagogi norādīja, ka šādu iezīmi nenovēro. Pēc aptaujas autore viennozīmīgi secina, ka pedagogi, labprāt pilnveidotu savas zināšanas, par nodarbību vadīšanu ārā teritorijā un dabas materiālu izmantošanu.

Aptauja ir iezīmējusi nianšes, uz kurām iespējams turpmāk, vajadzētu fokusēties, lai arī mēs Latvijā pietuvotos, tādām līmenim kā Skandināvijas valstīs, kur bērniem daba, dabas resursu izmantošana pirmskolā ir pirmajā vietā.

3.6. PĒTĪJUMA REZULTĀTI

Darba autore veicot pētījumu par trīsgadīgu bērnu valodas attīstību, ir skaidri sapratusi, ka bērnam piedāvātās aktivitātes, rotaļnodarbības, spēles pēcpusdiena cēlienā, nodarbības āra vidē un galvenokārt temata apgūšanai izmantotie dabas materiāli tieši vai arī netieši sekmē bērnu valodas attīstību. Pētījuma sākumā tabulā(sk.1.tabulu) aplūkojams bija, ir bērni grupā kuriem jau pētījuma sākumā ir augsts valodas attīstības līmenis, starp dažiem bērniem šis līmenis atšķiras tikai par dažiem vienu vai diviem punktiem. Kā pētījuma sākumā aplūkojams grupā ir arī bērni, kuri strauji tuvojas maksimālajām punktu skaitam 30 punktiem. Tomēr sākuma novērošana, lika pamātīt arī grupā bērnus, kuriem valodas attīstība, novērtēta zema, darba autore novēroja puisi, kuram valodas attīstība no iespējamiem 30 punktiem valodas jomā, iegūti tika 10, un tas analizējot bērnu, likās zemu, salīdzinājumā ar kopējo grupas rezultātu. Pētījuma sākumā, kā arī jau pedagoģisko izmēģinājumu daļā, pedagogs veicot rotaļnodarbības, aktivitātes, sarunas, secināja, ka grupā no 15 bērniem, sešiem bērniem ir grūtības ar latviešu valodas lietojumu ikdienā, priekšmetu, dabas parādību, sadzīvisku lietu, darbību nosaukšana, kā arī ļoti lielas grūtības saprast un veikt darbības, kuras norādījis pedagogs, šiem bērniem kopumā iet grūti ar tēmas apgūšanu, jo latviešu valodu nesaprot. Ikdienā bērni ģimenē lieto krievu valodu. Līdz ar to saskatot šo problēmu pētījuma sākumā novērošanas posmā, pedagogs nolēma desmit piedāvātajām aktivitātēm pielikt vēl piecas, lai veicinātu arī šo bērnu valodas attīstību.

Pētījuma beigu daļā, kad tika vērtēti bērni vēlreiz punktu skalā, darba autore secina, ka bērnu attīstībā tomēr nav vērojama liela dinamika, kas būtiski matemātiski atšķirtos no iepriekš iegūtajiem rezultātiem. Protams, dažiem bērniem ir vērojamas nianšes, kuras mācību laikā ir uzlabojušās, bet nav novērojamas punktu rezultātos, jo iegūtās jaunās zināšanas vēl 100% nevar apstiprināt, kā apgūtas. Lielākā daļa bērnu valodas vēl jomu apgūst, līdz ar to datos nav redzamas izmaiņas. Šādus rezultātus darba autore izskaidro ar to, ka pētījuma laiks bija izvēlēts par īsu, kas neparāda valodas strauju kāpumu. Lai labāk būtu iespējams aplūkot bērnu sagatavotības līmeni pētījuma sākumā un pētījuma beigās, darba autore ir izveidojusi diagrammu (sk. 9.att.).

9.attēls. Bērnu sasniegumu sākuma un beigu rezultāti.

Diagrammas ciparu atšifrējums:

1. Spēja ar vārdiem paust savas domas un vajadzības.
2. Spēja atbildēt uz jautājumiem.
3. Spēja vārdiski vērsties pie citiem.
4. Spēja vārdiski paust savas emocijas.
5. Spēja ieklausīties tekstā un reaģēt uz to.
6. Spēja nosaukt pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, darbības, ko veic pats un citi.
7. Spēja klausīties, saklausīt un atkārtot dzirdētos vārdus, skaņas.
8. Spēja pievērst uzmanību rakstiskai informācijai.
9. Spēja ar maņu palīdzību iepazīt, dabu, dabas piedāvātos materiālus.
10. Spēja novērot un iepazīt, nosaukt tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus.

Pamatojoties uz pedagoģiskajām zināšanām, darba autore, viennozīmīgi secina, ka pie bērnu valodas jāstrādā ilgi un rūpīgi, lai varētu redzēt uzlabojumus ilgtermiņā. Šādus pētījuma rezultātus, ar zemu dinamiku darba autore arī izskaidro ar to, ka bērni kuri nepārzina latviešu valodas lietojamu, vārdus nespēj mēneša vai divu laikā strauji sākt lietot un runāt valsts valodā, protams, bērni apguva vārdus, vārdu savienojumus, tomēr pie valodas lietojuma būs jāpiestrādā ilgtermiņā. Protams vērā ņemam fakts ir arī tam, ka pirmskolu bērni apmeklē pirmo gadu, līdz ar to, arī jāņem vērā, ka bērniem apgūstot jaunas lietas, ir emocionāls pārdzīvojums, un tik daudz svarīgu lietu un nianšu apgūt tik īsa laikā nav viegls uzdevums.

Vadot rotaļnodarbības, aktivitātes bērniem darba autore uzskata, ka ir izvēlējusies pareizas metodes un paņēmienus, bērnu valodas attīstībai izmantojot dabas materiālus.

Izmēģinot dažādas iespējas un resursus autore praktiskajā darbībā, viennozīmīgi secina, ka bērnos ir ieguldīts, labs pamats turpmākai valodas attīstībai, liekot lielu uzsvaru uz bērnu sesormotrisko attīstību svarīgumu bērnu darbībās. Turpinot ikdienā darboties, ar dabas materiāliem, āra vidē, darba autore ir pārliecināta, ka dabas materiāli, sniedz bērniem nepieciešamās zināšanas, un uzlabo bērnu valodas attīstību, labāk nekā mācīšanās grupā ar standarta materiālo bāzi. Pētījums arī skaidri parādīja, ka labvēlīga vide, un interesantas nodarbes, bērniem veicina zinātkāri un interesi, kas pirmskolas bērnam ir viena no svarīgākajām.

NOBEIGUMS

Analizējot pedagogu un psihologu teorētiskās atziņas, par trīsgadīgu bērnu valodas attīstību izmantojot dabas materiālus, var secināt bērna valodas attīstību ietekmē dažādi svarīgi faktori. Bērna valodas attīstība nesākas brīdī, kad bērns tiek atvest uz mācību iestādi, bērna valodas attīstība sākas brīdī, kad jaunie vecāki ir uzzinājuši, par ģimenes pieaugumu. Jau bērniņa gaidīšanas, laikā liela nozīme ir mammas un tēta sarunām ar bērniņu. Mazulim piedzimstot, jau ar pirmajām dienām mammas un tēta galvenais uzdevums kļūst palīdzēt mazulim adoptēties jaunajā vidē un labākais veids tam ir sarunas, jo vecāku dzirdētās balsis, mazuli nomierina. Svarīgi jau no zīdaiņa vecuma, bērnam trenēt plaukstu un pirkstu muskulatūru, kas galvenokārt atbild par bērna valodas attīstību, tas ir priekšnosacījums turpmākai valodas attīstībai. Svarīgi, ir ar bērnu sarunāties, jo pēcāk bērns valodu atdarina no pieaugušajiem, un nesarunāšanas ar bērnu, neattīstīs turpmāk runāt arī bērnam. Svarīgi ir atcerēties, ka, līdz trīs gadu vecuma vecāki ieliek bērnos, runas un valodas pamatus, lai, sasniedzot trīs gadus, bērns jau spēj atbildēt uz jautājumiem, nosaukt priekšmetus, dzīvas būtnes, kā arī veidot vienkāršus teikumus ikdienā.

Liela nozīme bērnu valodai ir sensormotoriskai attīstībai, tāpēc daudzi mediķi, pedagogi rekomendē bērna pirmajos gados izmantot rotaļās sīkus, mazus, dažādus lieluma un formas materiālus, lai trenētu bērna sīko pirkstu un roku muskulatūru, kas ir ļoti svarīga bērna runās attīstībā. Ieliekto lielu darbu, sensormotorikas attīstībā, mēs varam gūt ļoti lielus panākumus, bērna valodas attīstībā. Paralēli plaukstu un pirkstu treniņiem, svarīgi ir arī pievērst uzmanību bērna dzirdei, vai bērns saklausa skaņas, vārdus, intonācijas, vai reaģē uz tām, liela uzmanība un treniņi bērna valodas attīstībai jāvelta runas un artikulācijas aparāta treniņiem, kurā ietilpst lūpu, mēles, aukslēju, žokļa locītavu treniņi, protams, jāpievērš uzmanība arī bērna zobiem, jo nereti tie ir par pamatu nepareizu vārdu izrunai.

Ienākot bērnam pirmskolā, pedagogi izmantojot novērošanas metodi, izvērtē bērna spējas katrā no septiņām mācību jomām, un bieži vien nākas secināt, ka bērnam ir prasmes pie kurām vēl jāpiestrādā. Veicot pedagogu aptauju starp pedagogiem, kuri ikdienā darbojas ar trīsgadīgiem bērniem norādīja, ka arvien biežāk novēro nepilnības valodas attīstībā, kas liek domāt cik lielus pamatus valodas attīstība ir ielikuši paši vecāki. Novērojot šādu arvien aktuālāku problēmu, pedagogiem, jāmeklē risinājumi, lai valodas problēmas novērstu pēc iespējas ātrāk.

Darba autore uzskata, ka labākais risinājums, bērnu valodas attīstībai, (protams, ja tā nav medicīniska problēma) ir ikdienas nodarbībās aktivitātēs izmantot āra vidi un dabas pieejamos resursus (akmeņi, čiekuri, zari, zīles, kastaņi, zāles stiebrīņi u.c.).

Darba autore uzskata, ka šo resursu izmantošana daudz labāk veicina bērnu valodas attīstību. Dabas materiālu izmantošana sekmē sīko pirkstu, un roku muskulatūras attīstību sekmē bērna domāšanu, pašvadītu mācīšanos, daba bērnus motivē apgūt jaunas zināšanas, un tas ir tik interesants mācību instruments, ar kuru labprāt ar interesi iesaistās ikviens bērns. Autore ir pārliecināta, ka daba un tās pieejamie materiāli daudz vairāk sekmē bērnu valodas attīstību, nekā darbošanās grupas telpā pie galdiem, aplūkojot attēlus vai rotaļājoties ar mantām. Dabas resursi ir tik dažādi, ka ikvienā gadalaikā, mēs varam atrast lietas, nodarbes, ar kuru palīdzību mēs varam palīdzēt bērniem pilnveidot vārdu krājumus, apgūt teikumu veidošanu, attīstīt stāstīt prasmi, domāšanu, iztēli un fantāziju. Ja mēs salīdzinām kas trīsgadīgam bērnam vairāk patīktu klausīties tekstu, piemēram, pasaku grupas telpā sēžot uz paklāja, vai labāk brīvā dabā zem koka, tad autore ir pārliecināta, ka bērni simtprocentīgi, labāk izvēlētos pasaku klausīties dabā, tādā veidā radot uzreiz grāmatas bildēm asociācijas, ar īsto dabu mums apkārt. Autorei ir pārliecība, ka, tas veicinātu ne tikai valodas attīstību, bet arī vēlmi ieklausīties tekstā un reaģēt uz to ar patiesām emocijām.

Iepazīstoties ar ārzemju valstu pieredzi par nodarbību vadīšanu ārpus telpām un dabas materiālu izmantošanu nodarbībās. Darba autore ir guvusi atziņu, ka skandināvu valstīs mācīšanās dabā, ir pavisam citā līmenī kā pie mums. Viņi jau no sākta gala ir likuši lielus pamatus tam, lai mācību procesā daba būtu noteicošais faktors. Viņu pētījumi liecina, ka tas nes daudz jaunu zināšanu, prasmju bērniem. Viņu pētījums ir pierādījis, ka mācīšanās dabā ir daudz labāka nekā mācīšanās telpā. Un iespējams arī mums kā valstij, un pedagogiem, kuri ikdienā strādā ar bērniem vajadzētu tiekties uz mērķi, bērnam zināšanas, prasmes sniegt dabā, izmantojot dabā pieejamos resursus.

Darba autore ikdienā darbojas pirmsskolas izglītības iestādē, un savās darbībās, vienmēr ir tiekusies izmantot pēc iespējas vairāk lietas, priekšmetus, kurus bērni var aptaustīt, pasmaržot, pagaršot utt. Arvien vairāk autore savas nodarbības ir plānojusi āra vidē un guvusi neatņemamu pieredzi turpmākai darbībai. Autore atzīst, vadīt nodarbības āra vidē, nav viegli, tas prasa nopietnu sagatavošanās procesu, svarīgi ir laikapstākļiem un darāmajām lietām atbilstošs apģērbs, kurā bērniem ir viegli kustēties, darboties, bet tajā pašā laikā saglabā savas funkcijas, pasargā no lietus, vēja, saules utt. Svarīgi, lai pirmsskolā ir atbilstoša infrastruktūra, jo tas atvieglo mācību procesa izveidi. Darba autorei ikdienā darbojoties un arī kvalifikācijas darba ietvaros gatavojoties rotaļnodarbībām un aktivitātēm āra vidē, tas ir milzīgs izaicinājums, jo mācību iestādē, šādas infrastruktūras diemžēl nav. Nav lielu nojumu kur paslēpties no lietus vai, liela galda, kur bērniem darboties, līdz ar to darba autore meklē dažādus risinājumus, lai tomēr bērniem sniegtu savādāku veida zināšanas, nekā tās parasti ir. Vadot nodarbības, aktivitātes laukā ar dabas elementiem, nereti sanāk, ka laikapstākļi mainās

dažu minūšu, laikā, un tādos brīžos jau parādās, pedagoga kreativitāte, jo ir jāspēj darbības pārvietot tā, lai nezustu bērniem, šī vēlme darboties un apgūt jaunas zināšanas.

Darba autore uzskata, ka savā kvalifikācijas darbā ir pierādījusi, ka trīsgadīgu bērnu valodas attīstība dabas vērojumos, uzlabo bērnu valodas attīstības līmeni. Autore uzskata, ka dabas materiālu izmantošana nodarbībās ir labākais risinājums valodas apguvei, un tas ir nenovērtējams ieguldījums turpmākā bērna attīstībā.

Autore, kvalifikācijas darbu noslēdzot, ir guvusi pārliecību, bērns ir pētnieks, un mēs pedagogi, varam būt mazā pētnieka palīgi, pētot kopā ar bērniem dabu tās resursu, atklājas, ka svarīgās zināšanas varam apgūt daudz interesantāk un aizraujošāk. Darba autore uzskata, ja pedagogam ir vēlme rastus savādākus risinājumus tēmu apguvei, tad šķēršļu nav. Ir jābūt radošam un jādarbojas. Lai bērnos kaut ko attīstītu, veicinātu svarīgi ir neaizmirst mūsu kā pieaugušā lomu. Ja tev kā pedagogam degs acis par jauno tēmu, un darāmajām lietām, ja no tevis staros pozitīvas emocijas, un vēlme darboties, tad arī trīsgadnieks, būs gatavs darboties, mācīties un pilnveidot sevi kā personību, svarīgi atcerēties pedagogam jābūt uz viena viļņa ar bērniem, un tad panākumi neizpaliks. Viss sākas ar mums pašiem un mūsu sirdīs, pedagoga darbs nav tikai mācīt konkrēto tēmu, pedagoga darbs ir misija, kurai jānāk no sirds, jo, tikai ieguldot sevi, savas emocijas, sirdi misija tiek izpildītā. Dedzīgs pedagogs, sev apkārt vienmēr pulcēs zinātkārus, un tikpat dedzīgus bērnus.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. **Buivide, A.** *Mācīsimies kopā.* Rīga:Raka,2012.
2. **Anastasija, I., Linberga, S.** *Bērns runāt mācās ģimenē.* Rīga:Raka,2017.
3. **Puškarevs, I, Golubeva, A.** *Bērna attīstība.* Lielvārde: Lielvārds,1999.
4. **Špona, A.** *Audzinašanas process teorijā un praksē.* Rīga:Raka,2004.
5. **Špona, A., Čehlova, Z.** *Pētniecība pedagogijā.* Rīga: Raka,2004.
6. **Kaņepēja, R., Lieģeniece, D., Mangule, I., Uksiņa, R., Dzintere, D., Stangaine, I., Miķelsone, I., Millere, I., Plapers, A., Gaugere, Z.** *Ceļā uz skolu.*
Rīga: Zvaigzne ABC, 2012.
7. **Dzintere, D., Stangaine, I.** *Rotaļa – bērna dzīvesveids.* Rīga:Raka.2007.
8. **Lieģeniece, D.** *Kopveseluma pieeja audzināšanā.* Rīga:Raka,1999.
9. **Markus, D.** *Bērns runā kultūras pasaulē.* Rīga: Rasa ABC,2007.
10. **Randoha, A.** *Ideju krātuve pirmsskolai.* Rīga: Zvaigzne ABC,2019.
11. **Jurgena, I.** *Vispārīgā pedagogija.* Rīga:N.I.M.S.,2010.
12. **Miltiņa, I.** *Skaņu izrunas traucējumi.* Rīga:Raka,2005.
13. **Alekse,I.** *Runātprasme.* Rīga:Raka,2003.
14. **Miltiņa, I., Skribanovska, Z.** *Saistītās runas sekmēšana.* Rīga:Raka,2020.
15. **Miltiņa, I.** *Skolotāja logopēda darba mape.* Rīga:Raka,2008.
16. **Krinkele, V., Lūciņa, Z., Gailuma, S., Neļjodova, O., Liepiņa, T., Freiberga, I.** *Bērns kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē.* Rīga: Izglītības soļi,2002.
17. **Svence, G.** *Attīstības psiholoģija.* Rīga: Zvaigzne ABC,1999.
18. **Geske, R.** *Bērna bioloģiskā attīstība.* Rīga:Raka,2005.
19. **Tūbele, S.** *Valodas traucējumu novēršana.* Rīga:Raka,2019.
20. **Kļaviņa, S.** *Valodas daba.*Lielvārde: Lielvārds,1997.
21. **Vorobjovs, A.** *Vispārīgā psiholoģija.* Rīga: Izglītības soļi,2000.
22. Skola 2030, 2019.- Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv> [Skatīts 01.09.2021.].
23. **Vidiniece, A., Usca, S.**(2019). *Valodas attīstība un logopēdiskais atbalsts: Literatūras analīzē.*Pieejams:<http://journals.rta.lv/index.php/ER/article/view/4367>
[Skatīts 20.09.2021.].
24. **Randoha, A., Augstkalne, D.** *Pirmsskolas vecuma bērnu intelektuālo spēju sekmēšana rotaļu daudzveidībā.* Pieejams:
https://www.dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/53konf/pedagogija/Randoha_Augstkalne.pdf [Skatīts 26.09.2021].

25. **Anspoka, Z., Černova, E., Lanka, A.** (2016). *Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmu īstenošanai*. Pieejams:
https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/met_iet_pirmsk_prog_ist.pdf [Skatīts 02.10.2021.]
26. **Tomele, G.** (2015). *Runas un valodas attīstības multistruktuālais modelis veseluma pieejas aspektā*. Pieejams: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/viewFile/392/501> [Skatīts 18.09.2021]
27. **Vulāne, A., Markus, D.** (2017). *Bērnu valoda 21. gadsimāta III*. Pieejams:
https://www.lamba.lv/attachments/Bernu_valoda_2017.pdf [Skatīts 27.09.2021.].
28. **Jurģīte, L.** (2011.). *Etnolingvistiskais aspekts un sabiedrība*. Pieejams:
https://profizgl.lu.lv/pluginfile.php/34160/mod_resource/content/0/L.Jurgites_material_i/Valoda_un_sabiedriiba/1_1_Kas_ir_valoda.pdf [Skatīts 6.10.2021]
29. **Miesiniece, A.** (2019) *Mācīšanās dabā mazajiem*. Pieejams:
https://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/zurnal_16.pdf [Skatīts 06.10.2021].
30. **Klaar, S, Ohman, J.** (2014). *European early childhood education research journal*. Pieejams: <https://www.nb-ecec.org/en/articles/post-15669127> [Skatīts 12.10.2021.].
31. **Gyorgy, G.** (2018.) *Natural Pedagogy*. Pieejams:
file:///C:/Users/Admin/Downloads/Natural_Pedagogy.pdf [Skatīts 28.10.2021].
32. **Anggard, E.** (2010.) *Making use of nature in an outdoor preschool: clasroom, home, fairyland*. Pieejams:
<file:///C:/Users/Admin/Desktop/CYE%20Making%20use%20of%20nature.pdf> [Skatīts 6.10.2021].
33. **Barbara, K.** (2015.) *Early child development: body of knowledge*. Pieejams:
<https://www.nature.com/articles/523286a> [Skatīts 17.09.2021]
34. **Buckley, A., Maclagan, A.** (2020.) *Talking baby*. Pieejams: <https://www.proquest.com/legacydocview/EBC/6210167?accountid=27169> [Skatīts 01.11.2021]
35. **Freanc, G.** (2018.) *Nuturing babies learning and development early childhood setting*. Pieejams: <https://www.proquest.com/docview/2466347172/bookReader?accountid=27169> [Skatīts 01.11.2021]
36. **Ross, K.** (2017.) *Speech-Language Pathologists in Early Childhood Intervention*. Pieejams: <https://www.proquest.com/docview/2154960517/bookReader?accountid=27169> [Skatīts 02.11.2021]

37. **Barrable, A., Booth, D.** (2020.). *Nature connection in early childhood.*
 Pieejams:<https://www.proquest.com/docview/2441212488/fulltextPDF/C2EA5B5711D44182PQ/8?accountid=27169> [Skatīts 29.09.2021].
38. **Larimore, R.** (2021.) *Investingatin teacher child internations in a nature based and non nature preschool.*
 Pieejams:<https://www.proquest.com/docview/2572567013/C2EA5B5711D44182PQ/9?accountid=27169> [Skatīts 01.11.2021]
39. **Ferra, P., L.** (2020). *Inport of educational habits on the learning of 3-4 jears.*
 Pieejams:<https://www.proquest.com/docview/2562186154/fulltextPDF/6BFFEFB0E84B40E3PQ/31?accountid=27169> [Skatīts 28.09.2021].
40. **Fleacher, P., Toole, C.** (2015). *Language development language imortment.*
 Pieejams:<https://web-s-ebsohost-com.datubazes.lanet.lv/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=17&sid=6ce0f06e-1517-43ca-a50e-5da747c2c789%40redis> [Skatīts 28.09.2021].

1. PIELIKUMS. „Mēneša plānojums”

Mēneša tēmas plānojums	
Bērna vecums	1.posms 1.5-3 gadi
Mēneša tēma	Es pamodos rudens lapkritī.
Lielā ideja	Cik daudzveidīgā dabā es dzīvoju?
Ziņa bērnam	Cik dažāds un interesants var būt lapkritis
SR mēnesim	Iepazīt, kas ir rudens lapkritis, un cik interesants un dažāds tas var būt.
SR valodas mācību jomai mēnesim	<i>Saziņas kontekstā</i> – atbild uz jautājumu ar darbību vai vārdiem. <i>Teksta un teksveida</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes un darbības, ko veic pats un citi. <i>Valodas struktūra</i> - klausās un atkārto dzirdētās skaņas.
SR dabaszinātņu mācību jomai	<i>Matērija</i> – praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus. <i>Zemes sistēma</i> – izmantojot maņas, novēro un iepazīst iežus un ūdeni. <i>Organismi</i> – novēro un iepazīst tuvākajā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus.
SR caurviju prasmēm	<i>Jaunrade un uzņēmējspēja</i> - apgūt jaunus vārdus, iesaistīties skolotājas piedāvātajās aktivitātēs. <i>Pašvadīta mācīšanās</i> – mācās jaunus vārdus. Mācās pareizi tos izrunāt un lietot, praktiskās darbībās mēģina nostiprināt apgūstamos vārdus. Patstāvīgi mēģina veikt uzdevumus.
SR Vērtībām/tikumiem	<i>Centība</i> – griba veikt jebkuru darbu, iesaistīties skolotājas piedāvātajās aktivitātēs.
Integrētās mācību jomas	Sociālā mācību joma, matemātikas mācību joma, kultūras un pašizpaušmes mācību joma, veselības un fiziskās aktivitāšu mācību joma, tehnoloģiju mācību joma.

2. PIELIKUMS. "Nedēļas plānojums"

Nedēļas temata plānojums	
Bērna vecums	1.posms 1,5-3 gadi
Nedēļas tēma	Es iekritu kļavu lapu kaudzē.
Lielā ideja nedēļai	Cik dažādu koku mums ir apkārt?
Ziņa bērnam nedēļai	Cik dažādas, ir kļavu lapas.
SR nedēļas tematam	Cik dažādas un krāsainas ir kļavu lapas.
SR valodas mācību jomai nedēļai	Apgūt jaunus vārdus un vārdu savienojumus, ar pedagoga atbalstu atbildēt uz vienkāršiem jautājumiem.
SR dabaszinātņu mācību jomai nedēļai	Ar maņu palīdzību iepazīt bērnu dārza teritorijā sastopamos kokus kļavas, tās lapas.
SR caurviju prasmei nedēļai	<i>Jaunrade un uzņēmējspēja</i> - apgūt jaunus vārdus, iesaistīties skolotājas piedāvātajās aktivitātēs (rotaļas, dejošana, stafetes u.c.).
SR tikumiem/vērtībām nedēļai	<i>Centība</i> - griba veikt jebkuru darbu, iesaistīties skolotājas piedāvātajās aktivitātēs.
Integrētās mācību jomas	Sociālā mācību joma, matemātikas mācību joma, kultūras un pašizpaušmes mācību joma, veselības un fiziskās aktivitāšu mācību joma, tehnoloģiju mācību joma.

3. PIELIKUMS. "Pirmās rotaļnodarbības plānojums".

Vecumposms	1.posms 1,5-3 gadi
Dienas temats	Kastaņu medības
Dienas mērķis	Izmantojot āra vidi un pieejamos dabas resursus nodrošināt bērniem dienas temata apguvi, apgūt jaunus vārdus un nostiprināt, pilnveidot bērnu zināšanas par kastaņiem. Atrast un salasīt kastaņus savā rudens grozā.
Sasniedzamie rezultāti (SR)	<i>Valodas jomai SR</i> – apgūt vārdus un vārdu savienojumus, nostiprināt to pareizu izrunu un pielietojumu(kastanis, kastaņkoks, kastaņa lapas, brūns kastanis, asa kastaņa čaula u. c). <i>Dabaszinātņu jomai SR</i> – iepazīt bērnu dārza teritorijā sastopamo kastaņkoku, atrast to, tā atrašanās vietu, ar maņu palīdzību iepazīt kastaņkoku un kastaņus.
Nepieciešamie resursi	Sasveicināšanās attēli, grāmatas un attēli par kokiem kur redzams kastaņkoks, tā lapas, kastanis, kastanis čauliņā. Didaktiskās spēles par kastaņkoku un kastaņiem, krēsliņi, rīta viesis lelle, mūzikas atskaņošanas ierīce, attēli(apakšgrupas sadalījumam), dziesmas ieraksts-labais rudenis,17.gb. groziņi, groziņi dabas materiāla grupēšanai, kastes kastaņu un tās lapu vākšanai, teksts rotaļai.
Rīta cēliens līdz brokastīm	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērni ierodas pirmsskolā, pedagogos sagaida, palīdz noģērbties. 2. Bērns sasveicinās ar pedagogu pie grupiņas durvīm. Bērns pašvadīti izvēlas veidu kā sasveicināties. norādot uz kādu no attēliem (sasiest plaukstas, apskauties, vai ritmiski padejot). 3. Nomazgā rociņas un līdz brokastīm pedagogs iesaistās, bērna izvēlētajās aktivitātēs rotaļājas, pārrunā notiekošās lietas, atbild uz bērna jautājumiem, lasa

	grāmatas, pārrunā izlasīto, aplūko attēlus, rotaļājas ar didaktiskajām spēlēm, sagaida citus grupas biedrus.
Nodarbības ievada daļa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pēc brokastīm bērni dodas ģērbties uz āra nodarbību. 2. Pedagoģs sagatavo visus nepieciešamos materiālus āra nodarbībai, iekārto āra rotaļnodarbības vietu, saliek krēsliņus un citas nepieciešamās lietas. 3. Bērni ieņem savas vietas uz krēsliņiem. 4. Pedagoģs un bērni veic ikdienas rutīnas darbības (saveicinās ar dziesmiņu, pārrunā kā šodien katrs no bērniem jūtas, izvingrojas, pārrunā šodienas laikapstākļus). 5. Pedagoģs ar pārsteiguma momentu atklāj šīs dienas viesi, kurš darbosies visas dienas garumā kopā ar bērniem(lelle Lāsma). 6. Pedagoģs ar rotaļlietas palīdzību ievirza bērnus dienas tematā.
Nodarbības galvenā daļa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pedagoģs parāda bērniem kastaņkoka attēlu(attēlā redzamais koks ir pirmsskolas kastaņkoks, kāds viņš izskatās šobrīd).Jautā bērniem vai viņi zina, kā šo koku sauc, kur atrodas, kādas krāsas attēlā ir redzamas u.c. rosinošus jautājumus, kas liek bērnam padomāt. Pedagoģs bērnus nesteidzina, ļauj apdomāties un nepieciešamības gadījumā palīdz bērniem tikt līdz jautājuma atbildei. 2. Attēlu pārrunājot pedagoģs bērniem, paskaidro, ka mums kopīgi ar lelli Lāsmu kastaņkoku vajag atrast. Bērni ar pedagoģu dodas kastaņkoka meklējumos. 3. Atrodot koku, pedagoģs bērniem jautā,

	<p>vai tas ir īstais koks? pārbauda attēlā koku un īsto koku. Pedagogs aicina bērnus aptaustīt kastaņkoka stumbru, pārrunā tā īpašības, pedagogs aicina bērnus atrast un paņemt, katram divas kastaņkoka lapas, pārrunā kādas tās ir. Kad pedagogs ar bērniem to pārrunājis, aicina bērnus nedaudz izkustēties.</p>
Didaktiskā pauze	<p>1. Izmantojot mūzikas ierakstu (Cālīši pulciņā-labais rudens) bērni ar pedagogu ritmiski kustas mūzikas ritmā, izmantojot kastaņkoka lapas.</p>
Nodarbības beigu daļa	<p>1. Bērni noliek kastaņkoka lapas un paņem savus groziņus, pedagogs parāda kastaņa attēlu, bez čaulas un ar čaulu, pārrunā, kas attēlos redzams, kas tas ir. Pedagogs aicina katru bērnu salasīt kastaņus savā groziņā.</p> <p>2. Pēc kastaņu lasīšanas pedagogs aicina bērnus sagrupēt savus kastaņus. kastaņus čauliņā, čauliņas, pašus kastaņus.</p> <p>3. Kad kastaņi sagrupēti pedagogs bērnus sadala nelielās apakšgrupās, (apakšgrupās sadalās pēc nelielām attēlu kartītēm, kastanis, kastankoka lapa).</p> <p>4. Katrai grupiņai ir savs uzdevums:1.grupa salasa kastaņu lapas turpmākiem darbiņiem grupā(herbārijam), 2.grupiņa lasa kastaņus dabas centriņam grupai, ar kuriem varēs darboties lietainā dienā, un ziemā.</p>
Pastaiga (pirms došanās iekša ēst pusdienas)	<p>1. Rotaļa – dārzā ripo kastanis. Bērni iet rotaļā un atkārto apgūto vārdu kastanis, (dārzā ripo kastani, kastanis kā Lāsmiņa, dārzā ripo kastanis, kastanis kā Lāsmiņa. Ripo, ripo kastani, cauri zaru zariņiem, ripo, ripo kastani cauri zaru zariņiem).</p>
Pēcpusdienas cēliens	<p>1. Bērni veido grupas telpā vakara aplīti, brīvi pārrunā dienas paveikto un izdarīto,</p>

	<p>aplūko salasītos kastaņus, nosauc tos, tā īpašības, aplūko salasītās lapas, pārrunā tās.</p> <p>2. Bērni brīvi vakara cēlienā aplūko attēlus, grāmatas par kasatņkoku, kastani, spēlē didaktiskās spēles par kastaņiem un tā lapām.</p>
--	--

4. PIELIKUMS. "Otrās rotaļnodarbības plānojums".

Vecumposms	1.posms 1,5-3 gadi.
Dienas temats	Ciemos pie Zīļuka.
Dienas mērķis	Izmantojot āra vidi un pieejamos dabas resursus nodrošināt bērniem dienas temata apguvi, apgūt jaunus vārdus un nostiprināt, pilnveidot bērnu zināšanas par ozolzīlēm.
Sasniedzamie rezultāti (SR)	<i>Valodas jomai SR</i> -apgūt vārdus un vārdu savienojumus, atbildēt uz vienkāršiem pedagoga jautājumiem (zīles, ozolzīles, cepurīte, ozolā aug zīles, zīles ir brūnas). <i>Dabaszinātņu jomai SR</i> – iepazīt pirmsskolas teritorijā augošo ozolu, un tā ozolzīles.
Nepieciešamie resursi	Liela kaste priekšmetu salikšanai, kreppapīrs, kurā ietīt priekšmetus, M.Stārastes grāmata Zīļuks, attēli krāsošanai, grāmatas kur redzamas zīles, ozols, zīles, zīļu cepurītes, attēli ar zīlēm ar bez cepurītēm, zaļas, brūnas, mūzikas atskaņošanas ierīce, mūzikas ieraksti Knīpas un Knauķi-meža orķestris, Dabaspētnieki-laime, kastes zīļu grupēšanai un spainīši.
Rīta cēliens līdz brokastīm	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērni ierodas pirmsskolā, pedagogos sagaida, palīdz noģērbties. 2. Bērns sasveicinās ar pedagogu pie grupiņas durvīm. Bērns pašvadīti izvēlas veidu kā sasveicināties. norādot uz kādu no attēliem (sasisit plaukstas, apskauties, vai ritmiski padejot). 3. Nomazgā rociņas, un, līdz brokastīm pedagogs iesaistās, bērna izvēlētajās aktivitātēs rotaļājas, pārrunā notiekošās lietas, atbild uz bērna jautājumiem, lasa grāmatas, pārrunā izlasīto, aplūko attēlus, rotaļājas ar didaktiskajām spēlēm, sagaida citus grupas biedrus.

<p>Nodarbības ievada daļa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pēc brokastīm bērni dodas ģērbties uz āra nodarbību. 2. Pedagoģs sagatavo visu nepieciešamo nodarbībai. 3. Pedagoģs ar bērniem dodas pie ozola, kurš aug pirmsskolas teritorijā, pedagoģs ar bērniem izveido aplīti zem ozola kuplajiem zariem. 4. Pedagoģs un bērni veic ikdienas rutīnas darbības (saveicinās ar dziesmiņu, pārrunā kā šodien katrs no bērniem jūtas, izvingrojas, pārrunā šodienas laikapstākļus). 5. Pedagoģs vērš bērnu uzmanību, uz vietu kur viņi šorīt ir atnākuši. Bērni mēģina atbildēt uz pedagoģa jautājumiem. 6. Pedagoģs uzdod bērniem uzdevumu, paskaidro nosacījumus(tā ir sanācis, ka ozols šodien mums ir sagādājis kādu pārsteigumu, bet mums tas ir jāatrod, kā Jūs domājat kas tas varētu būt? Bērni ar pedagoģa atbalstu nonāk līdz atbildei, kad jāmeklē ir kaste, kura ir noslēpta. Bērni uzsāk kastes meklēšanu, kaste paslēpta aiz ozola stumbra). 7. Bērni atrod kasti.
<p>Nodarbības galvenā daļa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Atrasto kasti, pedagoģs lūdz aplūkot un raksturot, kādā tā ir? 2. Pedagoģs rosina bērnus minēt, kas kastē varētu būt? 3. Ar pedagoģa pamudinājumu, bērni mēģina atvērt kasti vaļā un aplūkot, kas kastē iekša. 4. Kastē ir atsevišķi priekšmeti, kuri ir ietīti kreppapīrā. Pedagoģs aicina katru bērnu izvēlēties sev vienu paciņu. 5. Bērni min ,kas viņa izvēlētajā paciņā ir.

	<ol style="list-style-type: none"> 6. Kad paciņas atvērtas, pārrunātas un lietu nosaukumi atkārtot tos. 7. Pedagoģs pievērš bērna uzmanību ,ka viņas paciņā bija daudz sīku ozolzīļu. Jautā bērniem vai viņi zina, kas tās ir? kādā krāsā ir? pārrunā, un aplūko ozolzīļu attēlus, pārrunā, kur tās atrodamas, un kādā krāsā tās ir vasarā. Pārrunā, ka ozolzīlēm ir brūna cepurīte, ka ozolzīles ir cietas. 8. Pēc diskusijas, pedagoģs aicina uz izkustēšanās aktivitāti, tādā veidā pasakoties ozolam par brīnumu kasti, ko šajā rītā mums bija sagādājis.
Didaktiskā pauze	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pedagoģs aicina bērnus paņemt katram 2 ozolzīles. Bērni, izmantojot ozola zīles ritmiski, muzicē pie dziesmas kukaiņimeža orķestris.
Nodarbības beigu daļa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pedagoģs pievērš bērnu uzmanību ,ka kastē bija arī grāmata, par Zīluku. Pedagoģs jautā bērniem vai grib dzirdēt stāstu. Sagaidot atbildes, pedagoģs sāk lasīt bērniem priekšā. Bērni ar pedagoģu pārrunā izlasīto, aplūko attēlus un mēģina par tiem pastāstīt. 2. Pedagoģs aicina bērnus zem ozola atrastas zīles un to cepurītes. Salikt tās pa kastēm, pirmajā kastē zīles, otrajā zīles bez cepurītēm un trešajā zīļu cepurītes. 3. Pēc zīļu vākšanas bērni nes salasītās lietas uz grupiņu, ar kurām lietainā dienā un ziemā rotaļāsies dabas centriņā.
Pastaiga(pirms došanās iekša ēst pusdienas)	Rotaļa – pedagoģs aicina bērnus izveido apli.

	<p>Aplīša vidū izbērtas ozolzīles, bērni mūzikas pavadījumā (emociju pētnieki-prieks) virzās pa apli, mūzikai apstājoties, bērni skrien pie zīlēm un liek tās spānītī, mūzikai sākot skanēt, tie atkal veido apli un turpina virzību, rotaļa turpinās, līdz visas zīles ir salasītas.</p>
<p>Pēcpusdienas cēliens</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērni veido grupas telpā vakara aplīti, brīvi pārrunā dienas paveikto, un izdarīto, aplūko salasītās zīles, nosauc tās, to īpašības. 2. Bērni brīvi vakara cēlienā aplūko attēlus, grāmatas par ozolu un ozolzīlēm, spēlē didaktiskās spēles par zīlēm.

5. PIELIKUMS. „Trešās rotaļnodarbības plānojums”.

Vecumposms	1.posms 1,5-3 gadi
Dienas temats	Es iekritu rudens lapu kaudzē.
Dienas mērķis	Izmantojot āra vidi un pieejamos dabas resursus nodrošināt bērniem dienas temata apguvi, apgūt jaunus vārdus un nostiprināt, pilnveidot bērnu zināšanas par rudens lapām, izveido savu lapu kaudzi, kurā apgulties.
Sasniedzamie rezultāti (SR)	<i>Valodas mācību jomai</i> – apgūt un nostiprināt pareizu vārdu izrunu un lietošanu(rudens, rudens lapa, lapu kaudze, zaļa lapa, dzeltena lapa, krāsaina lapa, es apsēdos rudens lapās u.c.). <i>Dabaszinātņu mācību jomai</i> – atrast un salasīt teritorijā esošo koku lapas, no tām izveidot lapu kaudzi.
Nepieciešamie resursi	Krēsliņi, spainis, Tutas lapsa, grābeklis pedagogam, mazie grābekļi bērniem, pirkstiņrotaļas teksts (B.Brice-lapas čab), robotbites(spēles laukums, rudens lapas).
Rīta cēliens līdz brokastīm	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērni ierodas pirmsskolā, pedagogos sagaida, palīdz noģērbties. 2. Bērns sasveicinās ar pedagogu pie grupiņas durvīm. Bērns pašvadīti izvēlas veidu kā sasveicināties. norādot uz kādu no attēliem (sasisit plaukstas, apskauties, vai ritmiski padejot). 3. Nomazgā rociņas, un, līdz brokastīm pedagogs iesaistās, bērna izvēlētajās aktivitātēs rotaļājas, pārrunā notiekošās lietas, atbild uz bērna jautājumiem, lasa grāmatas, pārrunā izlasīto, aplūko attēlus, rotaļājas ar didaktiskajām spēlēm, sagaida citus grupas biedrus.

<p>Nodarbības ievada daļa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pēc brokastīm bērni dodas ģērbties uz āra nodarbību. 2. Pedagoģs sagatavo visu nepieciešamo nodarbībai. 3. Bērni sasēžas uz krēsliem vietā, kurā ir viss vairāk dažādu rudens lapu. 4. Pedagoģs un bērni veic ikdienas rutīnas darbības (saveicinās ar dziesmiņu, pārrunā kā šodien katrs no bērniem jūtas, izvingrojas, pārrunā šodienas laikapstākļus). 5. Pedagoģs no apsegta spainīša izvelk rīta viesi Tutas lapsu. Tuta sasveicinās ar katru bērnu individuāli. 6. Pedagoģs paskaidro, ka lapsa šodien darbosies kopā ar mums, jo viņai palicis mājās ļoti garlaicīgi. 7. lapsa parāda bērniem atlikušās lietas spainīti, rudens lapas dažādās, pedagoģs ar bērniem pārrunā tās, kādam kokam tās ir kādā krāsā, cik daudz to ir utt..
<p>Nodarbības galvenā daļa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. lapsa no spaiņa izvelk bērnu grābeklīti, parāda to jautā bērniem, kas tas ir? kādā krāsā ir? 2. Pedagoģs paskaidro bērniem, ka šodien, katram būs savs rudens grābeklis, pārrunā ko ar grābekļiem cilvēki dara? 3. Pedagoģs vērš uzmanību, ka spainī bija tikai viens grābeklis, bet mēs esam daudzi. Pedagoģs virza bērnus uz to, kad kopīgi sameklēsim grābekļus. 4. Bērni meklē pirmsskolas teritorijā grābekļus, tie pa vienam noslēpti pa teritoriju. 5. Kad katrs ir atradi sev grābekli, pedagoģs aicina apgūt pirkstiņrotaļu – lapas čab

<p>Didaktiskā pauze</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pirkstiņrotaļa B.Brice – lapas čab. Čību, čabu, čibu, čabu Lapas čab, lapas čab Piku paku, piku paku Lietiņš list, lietiņš list Klusi, klusi sēnes dīkst.(bērni kustības attēlo ar rokām, un skaita līdz tekstam).
<p>Nodarbības beigu daļa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pedagoģs aicina bērniem paņemt savus grābekļiņus. 2. Pedagoģs aicina bērnus parādīt un pastāstīt, kā tad lapas grāb? Cik daudz lapas vajag, lai sanāktu kaudze? 3. Bērni ar pedagoģu veido lapu kaudzes, lasa lapas un liek tās kaudzēs. 4. Kad kaudzes izvēlētas pedagoģs bērniem jautā, kuram ir vislielākā, viss mazāka, viskrāsainākā utt.. 5. Kad lapu kaudzes pārrunātas pedagoģs aicina tajās iegulties un izveidot lapu eņģelīti(eņģelīti veido tā pat kā sniegā). 6. Bērni pārrunā savas gūtās emocijas.
<p>Pastaiga(pirms došanās ēst pusdienas)</p>	<p>Aktivitāte ar robot bitēm(aplūkot var robo play) pedagoģs sagatavo spēles laukumu, zem tā novietojot katrā kolonā 3 rudens lapas, pedagoģs iestata bites, bērni piespiežot sākuma pogu, bites pārvietojas par laukumu, bērni skaita līdz soļus un analizē kuram, bite bija viss ātrāka.</p>
<p>Pēcpusdienas cēliens</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērni veido grupas telpā vakara aplīti, brīvi pārrunā dienas paveikto, un izdarīto. 2. Bērni brīvi vakara cēlienā aplūko attēlus, grāmatas par rudens lapām, spēlē didaktiskās spēles par rudeni.

6. PIELIKUMS. „Ceturtais rotaļnodarbības plānojums”.

Vecumposms	1.posms 1,5-3 gadi
Dienas temats	Es mežā atradu čiekuru.
Dienas mērķis	Izmantojot āra vidi un pieejamos dabas resursus nodrošināt bērniem dienas temata apguvi, apgūt jaunus vārdus un nostiprināt, pilnveidot bērnu zināšanas par čiekuriem.
Sasniedzamie rezultāti (SR)	<i>Valodas mācību jomai</i> – apgūt vārdus un vārdu savienojumus čiekurs, egles čiekurs, čiekura sēklas, čiekurus var atrast mežā utt. <i>Dabaszinātņu mācību jomai</i> – izmantojot pirmsskolas teritoriju iepazīt apkārtnē sastopamo koku egli.
Nepieciešamie resursi	Maisiņš, egles zari, egles čiekuri atvērušies un neatvērušies, čiekuri muzikālajai izklaidei, mūzikas atskaņošanas ierīce, mūzikas ieraksts (N. Puzikovs-Čiekurdancis), kaste izkaltētiem čiekuriem, čiekuri, kuriem birst ārā sēklas, trauciņi sēklām, 4 spaiņi, didaktiskās spēlēs par čiekuriem.
Rīta cēliens līdz brokastīm	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērni ierodas pirmsskolā, pedagogos sagaida, palīdz noģērbties. 2. Bērns sasveicinās ar pedagogu pie grupiņas durvīm. Bērns pašvadīti izvēlas veidu kā sasveicināties. norādot uz kādu no attēliem (sasist plaukstu, apskauties, vai ritmiski padejot). 3. Nomazgā rociņas, un, līdz brokastīm pedagogs iesaistās, bērna izvēlētajās aktivitātēs rotaļājas, pārrunā notiekošās lietas, atbild uz bērna jautājumiem, lasa grāmatas, pārrunā izlasīto, aplūko attēlus, rotaļājas ar didaktiskajām spēlēm, sagaida citus grupas biedrus.

<p>Nodarbības ievada daļa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pēc brokastīm bērni dodas ģērbties uz āra nodarbību. 2. Pedagoģs sagatavo visu nepieciešamo nodarbībai. 3. Iznākot bērniem āra bērni izveido apli. 8. Pedagoģs un bērni veic ikdienas rutīnas darbības (saveicinās ar dziesmiņu, pārrunā kā šodien katrs no bērniem jūtas, izvingrojas, pārrunā šodienas laikapstākļus). 4. Pedagoģs iedod, katram no bērniem pataustīt maisiņu, un uzminēt, kas maisiņā varētu būt iekša, bērni maisu padod pa apli, un mēģina izteikt savu variantu. Bērni patausta maisiņu pasmaržo to, pieliek pie auss. 5. Pēc diskusijām, pedagoģs aicina kādu drošminieku atvērt maisiņu, uz izņemt maisiņa saturu. Maisiņā ir nelieli egļu zariņi. Pedagoģs jautā, kas tie ir?, kādam kokam ir?, kādā krāsā utt. 6. Kad zariņi pārrunāti, pedagoģs vērš bērnu uzmanību, vai šāds koks ir sastopams arī mūsu pirmsskolas teritorijā, bērni izsaka savus pieņēmumus. 7. Pedagoģs aicina bērnus sameklēt un ar plaukstiņu pieskarties eglei. Bērni teritorijā meklē koku-egli.
<p>Nodarbības galvenā daļa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Atrodot koku, pedagoģs vēlreiz uzsver koka nosaukumu, aicina bērnus aptaustīt, pasmaržot egles stumbru. Aicina pievērs bērnu uzmanību tam, kas atrodas egles zaros? 2. Bērni zaros pamana čiekurus pedagoģs, jautā, kas tie ir? Kādā krāsā? 3. Pedagoģs bērniem parāda groziņu ar čiekuriem, bērni tos aplūko, pasmaržo,

	<p>iztausta, pārrunā kādi tie ir. Parāda, ka čiekurs var būt ciet aizvēries un var būt arī vaļā.</p>
Didaktiskā pauze	<p>Pedagogs aicina bērnus izkustēties kopā ar čiekuriem. Pārrunā vēlreiz, ka čiekuri ir koka zaros, un kad tiem apnīk tur būt un tie krīt lejā, un var uzkrīst mums virsu. Uz galvas, uz rokas, uz kājīņām, uz plaukstiņām. Izmantojot mūzikas ierakstu (N.Puzikovs-čiekurdancis)bērni kustas mūzikas pavadījumā un uz piedziedājumu dancina egles čiekuru sev uz galvas un citām ķermeņa daļām.</p>
Nodarbības beigu daļa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pedagoģs aicina bērnus apsēsties pie āra galdiem, vidū pedagoģs noliek kasti, liek bērniem minēt, kas tur varētu būt. 2. Pēc minēšanas bērni ver vaļā, kasti un ierauga atvērušos egļu čiekurus, pedagoģs ar bērniem pārrunā, ka čiekura iekšpusītes sēž mazas sēklas, no kurām var izaugt jauns koks. 3. Pedagoģs jautā bērniem kā mēs varētu šīs sēkliņu dabūt ārā? 4. Pedagoģs demonstrē sēklu dabūšanu no čiekura, ar vieglu piesitienu pie galda, sēklas izbrist no čiekura ārā, pēc tam sēklas novieto trauciņā. 5. Pedagoģs aicina ikvienu bērnu dabūt no čiekura ārā sēkliņu, lai citā nodarbībā to iesētu. 6. Bērni novieto sēklas trauciņos un ienes grupiņā, Decembra vidū no sēklām tiks audzēti jaunās eglītes.
Pastaiga(pirms došanās ēst pusdienas)	<p>Pedagoģs aicina bērnus uz sportisku aktivitāti. Novieto divus tukšus spaiņus un 2 pilnus spaiņus ar čiekuriem. Aicina bērnus paņemt čiekuru, un no neliela attāluma iemest to tukšajā spainī.</p>
Pēcpusdienas cēliens	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bērni veido grupas telpā vakara

	<p>aplīti, brīvi pārrunā dienas paveikto, un izdarīto.</p> <p>2. Bērni brīvi vakara cēlienā aplūko attēlus, grāmatas par eglēm un čiekuriem, spēlē didaktiskās spēles čiekuriem.</p>
--	--

7. PIELIKUMS. „Rudens lapa, manā plaukstā”.

<p>Aktivitātes nosaukums</p>	<p>„Rudens lapa, manā plaukstā”.</p>
<p>Aktivitātes mērķis</p>	<p>Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.</p>
<p>Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts</p>	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> - nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (Skola2030,2019,27). <i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus (Skola 2030,2019,32). <i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – nostiprināt vārdus, vārdu savienojumus rudens, rudens lapas, plastika, dzeltena, zaļa lapa, es veidoju rudens darbu, sacietēs u.c.</p>
<p>Nepieciešamie materiāli</p>	<p>Plastika, nelielas, krāsaina rudens lapas nedaudz mitras neizkaltnas.</p>
<p>Aktivitātes gaita</p>	<p>Bērni āra teritorijā sasēžas pie galdiem. Pedagoģs bērniem iedod plastiku, lūdz no lielā gabala atdalīt mazāku gabalu, rokās to sasilda līdz viendabīgai masai, novieto uz galda un ar dūres un pirkstu palīdzību izveido formu, ar pirkstu galiem iespiež rudens lapu plastikā, novieto uz radiatora vai grupas telpā izkaltēties.</p>

Uzdevuma paraugs

8. PIELIKUMS. „Atrodi dabā”.

Aktivitātes nosaukums	„ Atrodi dabā”
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi(Skola2030,2019,27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – atrast noteiktos priekšmetus, novietot tos kastītē, nosaukt priekšmetu nosaukumus.</p>
Nepieciešamie materiāli	Kastaņa attēls, zīles attēls, olu kastīte, ko izdalīt katram bērnam, olu kastīte pedagogam, dabas materiāli, kastanis čaulā, kastani, zīle, zīles cepurīte.
Aktivitātes gaita	Pedagogs tēmas ietvaros parāda divus attēlus, kastaņa un zīles, pārrunā tos, pedagogs aicina katru bērnu paņemt savu olu kastīti. Pedagogs demonstrē, kas iekšā ir viņa olu kastē, bērni konstatē, ka viņu kastes ir tukšas, pedagogs lūdz katru bērnu atrast un ielikt savā kastē dabas materiālu zīli, kastaņa čauliņu, kastani, un zīles cepurīti. Pedagogs uz zemes novieto attēlus, un paraugu. Bērni meklē rudens veltes, pārrunā atrastās lietas ar pedagogu.
Uzdevuma paraugs	

9. PIELIKUMS. „Rudens meitenes frizūra”.

Aktivitātes nosaukums	„ Rudens meitenes frizūra”
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – atbild uz jautājumu ar darbību vai vārdiem (Skola 2030,2019,26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – nosauc novērotās dabas parādības, piemēram, lietus, vējš, sniegs, varavīksne (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniezamais rezultāts aktivitātei</i> – no rudens lapām veido rudens frizūru, novēro lapkriti, kā arī apgūst vārdus, vārdu savienojumus rudens lapas, rudens frizūra, es lieku lapas uz galvas u.c.</p>
Nepieciešamie materiāli	Izdrukātas meiteņu sejas bez matiem, lapas ielaminētas, bērnu lasītas rudens lapas.
Aktivitātes gaita	Pedagogs ievirza bērnus tematā. Lūdz katru salasīt rudens lapas, pedagogs izdala izdrukāto materiālu un lūdz izveidot meitenei rudenīgu frizūru. Pārrunā veiktās darbības.
Uzde vuma paraugs	

10. PIELIKUMS. „Atrodi īsto vietņu rudens lapām”.

<p>Aktivitātes nosaukums</p>	<p>„ Atrodi īsto vietņu rudens lapām”.</p>
<p>Aktivitātes mērķis</p>	<p>Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.</p>
<p>Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts</p>	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (Skola 2030,2019,27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – sagrupē tās pareizi rudens lapas. Apgūt vārdus, vārdu savienojumus rudens lapas, kļavu lapa, ozola lapa, bērza lapa, dzeltenas lapas, brūnas lapas u.c.</p>
<p>Nepieciešamie materiāli</p>	<p>Trīs kastes, trīs knaģi, trīs rudens lapas: kļavas lapa, ozola lapa, bērza lapa.</p>
<p>Aktivitātes gaita</p>	<p>Reālās lapas piestiprina pie kastes malas. Pedagoģs ievirza bērnus tēmā, lūdz atrast dabā šīs, lapas un novietot īstajā kastītē. Bērni pārrunā komentē savas darbības, atkārtoti lapu nosaukumus.</p>
<p>Uzdevuma paraugs</p>	

11. PIELIKUMS. „Rudens lapu nospiedumu galerija”.

Aktivitātes nosaukums	„Rudens lapu nospiedumu galerija”
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – vārdos vai neverbāli pauž emocijas (Skola 2030,2019,26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniezamais rezultāts aktivitātei</i> – nosauc lapu nosaukumus, nosauc savas veiktās darbības, mācās ieklausīties citos, pauž emocijas vārdos, esmu priecīgs, priecīga, tas bija grūti, tas bija viegli, man patīk.</p>
Nepieciešamie materiāli	Liela lapa, otas sūklīši, dažādas guaša krāsas, bērnu lasītas rudens lapas, mitrās salvetes, ūdens trauciņi.
Aktivitātes gaita	Bērni salasa sev rudens lapas, dodas pie galda, krāso lapas pēc izvēles izmantojot sūklīti vai otas, krāsu izvēlas pašvadīti, nokrāsoto lapu nospiež uz lielā lapas.
Uzdevuma paraugs	

12. PIELIKUMS Aktivitāte „Zirnekļa tīklos rudens”

Aktivitātes nosaukums	„ Zirnekļa tīklos rudens”
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (Skola 2030,2019,27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – izmantojot pinceti, bērns no konkrētās kastes velk ārā konkrēto priekšmetu. Izvelkot to, nosauc priekšmetu. Kastanis, zīle, čiekurs.</p>
Nepieciešamie materiāli	Trīs grozi, kuriem cauri var izvilkt dzijas pavedienus, bērnu lasītas rudens veltes, kastāņi, zīles, čiekuri, bērnu pincetes.
Aktivitātes gaita	Bērni salasa rudens veltes, ievieto tos groziņos, kuros iepriekš savilkti dziju pavedieni, katrs bērns paņem pinceti un velk no groziņa ārā rudens vēti, izvelkot nosauc tās nosaukumu. Komentē savas veiktās darbības, stāstā par to cik grūti vai viegli veikt uzdevumu.
Uzdevuma paraugs	

13. PIELIKUMS. „Radi gaismu tumsā”.

Aktivitātes nosaukums	„ Radi gaismu tumsā”.
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – Saprot, ka ar vārdiem var paust savas domas, vajadzības (Skola 2030,2019,26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniezamais rezultāts aktivitātei</i> – izveidot no dotajiem materiāliem lukturīti, darbojoties mēģina nosaukt darbības ko dara, es līmēju, es ņemu lapu, es līmēju lapas. u.c.</p>
Nepieciešamie materiāli	Rudens lapas, PVA līme, otas, stikla burciņas.
Aktivitātes gaita	Bērni iepriekš salasa lapas, un nedaudz pakaltē grupas telpā, bet ne līdz galam, bērni nodarbības laikā ņem PVA līmi un ar otas palīdzību to uzklāj uz burciņas, pēc tam virsmai virsū līmē rudens lapas. Nožāvē un ievieto iekšā svecītī. Pedagoģs demonstrē, kas lukturītis izskatīsies tumsā.
Uzdevuma paraugs	

14. PIELIKUMS. „Lapu kaudzē paslēpies viņš”.

Aktivitātes nosaukums	„Lapu kaudzē paslēpies viņš”.
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (Skola 2030, 2019,27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – no rudens lapām izveido savu lapu tārpu. Apgūst un pareizi mācās lietot vārdus rudens lapa, dzija, plastmasa adata, es taisu tārpu, tārps dzīvo lapu kaudzē, krāsains tārps.</p>
Nepieciešamie materiāli	Bērnu lasītas rudens lapas, dzijas pavedieni, plastmasa adatas, aplikācijas papīrs, filca bumbiņas, PVA līme, otas.
Aktivitātes gaita	Pedagogs lūdz bērnus salasīt lapas tārpiņa veidošanai, pedagogs iever plastmasas adatā dzijas pavedienu, bērni caurdur lapas un savieno tās kopā, beigās pielīmē tārpiņa galvu.
Uzdevuma paraugs	

15. PIELIKUMS. „Par vienu koku uz zemeslodes vairāk”.

Aktivitātes nosaukums	„Par vienu koku uz zemeslodes vairāk”
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – atbild uz jautājumu ar darbību vai vārdiem (Skola 2030,2019,26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – izmantojot maņas, novēro un iepazīst iežus un ūdeni (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – katrs bērns iesēj savu kociņu, par kuru rūpēsies turpmāk visas ziemas garumā. Apgūst vārdus sēklas, zeme, ūdens, trauks sēklai, es stādu koku, es vērošu kā tas aug u.c.</p>
Nepieciešamie materiāli	Augsne koku stādīšanai, trauciņi sēšanai, koku sēklas, ūdens lejkanna, bērna atpazīšanas zīmītes.
Aktivitātes gaita	Bērni iepazīstas ar dienas tematu, pedagogs paskaidro veicamo uzdevumu, bērni izvēlas katrs savu trauciņu, ieliek tajā nedaudz augsnes, tad ieliek sēkliņu, un vēl nedaudz augsnes, apļēj un ieliek savu atpazīšanās zīmīti. Bērni darbojoties nosauc izmantotos priekšmetus, komentē savas un citu darbības.
Uzdevuma paraugs	

16. PIELIKUMS. „Rudens gliemezis”.

Aktivitātes nosaukums	„Rudens gliemezis”.
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – Vārdiski vai ar darbību vēršas pie citiem, lai izteiktu savas vajadzības (Skola2030,2019,26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – kopīgi ar citiem grupas bērniem veido gliemezi, stāsta par savām darbībām, ko veic pats un citi, nosauc priekšmetus, kādi ir izmantoti darbā. Lūdz drauga palīdzība, ja tas nepieciešams.</p>
Nepieciešamie materiāli	No papīra izgriezts liels gliemezis, dabas materiāli akmeņi, zariņi, čiekuri, kastaņi, zīles.
Aktivitātes gaita	Pedagogs ievirza bērnus temata, aicina katru izvēlēties no trim gliemežiem, bērni izmantojot dabas materiālu veido gliemeža mājiņu. Bērni nosauc priekšmetus, kurus izmanto, komentē savas darbības.
Uzdevuma paraugs	

17. PIELIKUMS. „Vai tu zini, kas notiks ar čiekuru ūdenī”.

Aktivitātes nosaukums	„Vai tu zini, kas notiks, ar čiekuru ūdenī”.
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (Skola 2030,2019,27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – izmantojot maņas, novēro un iepazīst iežus un ūdeni (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – bērni veic eksperimentu, nosauc priekšmetus, kurus izmantos, stāsta par savām veiktajām darbībām.</p>
Nepieciešamie materiāli	Ūdens, salasīti priežu un egļu čiekuri, čiekuriem jābūt izkaltētiem, kastes, kurās ieliet ūdeni, attēli ar priežu un egļu čiekuriem.
Aktivitātes gaita	Pedagogs ievirza bērnus tematā, aicina kopīgi veikt eksperimentu, kas notiks ar čiekuriem, ja tos ieliks ūdenī. Bērni izvēlētos čiekurus sagrupē vienā traukā priežu, otrā egļu. Kopīgi ar pedagoga atbalstu uzlej ūdeni virsū. Pēcpusdienas cēlienā vēro, kas noticis ar čiekuriem. Bērni nosauc priekšmetus, kurus izmanto, komentē savas darbības un atbild uz pedagoga uzdotajiem jautājumiem.

Uzdevuma paraugs

18. PIELIKUMS. „Izveido savu unikālo rudens lapu”.

Aktivitātes nosaukums	„Izveido savu unikālo rudens lapu ”.
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – vārdos vai neverbāli pauž savas emocijas (Skola 2030,2019,26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – izmantojot rudens lapas, veido savu unikālo lapu, lieto vārdus, viena puse, otra puse, kātiņš, lapa gatava, man ir sava lapa, es veidoju lapu.</p>
Nepieciešamie materiāli	Bērnu lasītas rudens lapas, pedagogs tās pārgriež uz pusēm, atdala kātiņu.
Aktivitātes gaita	Pedagogs izskaidro bērniem uzdevumu, katram jāizveido sava rudens lapa, no trijām daļām, bērni nosauc skaitļus 1,2,3 savieno lapas, atbild uz pedagoga uzdotajiem jautājumiem.
Uzdevuma paraugs	

19. PIELIKUMS. „Izvelc kartiņu un atrodi lapiņas”.

Aktivitātes nosaukums	„Izvelc kartiņu un atrodi lapiņas”
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – klausās un atkārto dzirdētās skaņas (Skola 2030,2019,27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – atrast tik lapiņas, cik norādīt uz kartiņas un novietot tās blakus, konkrētajam ciparam, un lapai.</p>
Nepieciešamie materiāli	Ielaminētas ciparu kartītes ar rudens lapām cipara skaitā.
Aktivitātes gaita	Bērni dodas pie pedagoga un izvelk katrs kartiņu ,aplūko un nosauc kādu cipariņu, un kāda koka lapiņu saskata. Pēc tam bērni dodas konkrēto lapu skaitu meklēt dabā, atrod un novieto blakus ciparu kartītei, spēli atkārto trīs reizes.
Uzdevuma paraugs	

20. PIELIKUMS. „Uzmini, kas manā kastē”.

Aktivitātes nosaukums	„Uzmini, kas manā kastē”
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – atbild uz jautājumiem ar darbību vai vārdiem (Skola 2030,2019,26).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus (Skola 2030,2019,32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniezamais rezultāts aktivitātei</i> – ar aizvērtām acīm no kastes izvelk priekšmetu, nosauc to. Kastanis, zīle, čiekurs u.c.</p>
Nepieciešamie materiāli	Kaste ar izgrieztu caurumu augšpusē, dabas materiāli, akmentiņi, dažādi čiekuri, kociņi, zīles, kastaņi.
Aktivitātes gaita	Bērni pēc pedagoga lūgumu, ar acīm ciet izvelk katrs vienu priekšmetu, atverot acis, nosauc izvilktu priekšmetu, spēle turpinās tik ilgi, kamēr kaste ir tukša.
Uzdevuma paraugs	

21. PIELIKUMS. „Katram čiekuram sava kaste”.

Aktivitātes nosaukums	„Katram čiekuram sava kastīte”.
Aktivitātes mērķis	Attīstīt sīko pirkstu, un roku muskulatūru, valodas apgūšana, lietošana.
Aktivitātes Sasniedzamais rezultāts	<p><i>Valodas jomai no mācību programmas</i> – nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, un darbības ko veic pats un citi (Skola 2030,2019,27).</p> <p><i>Dabaszinātņu jomai no programmas</i> – novēro un iepazīst tuvākā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus (Skola 2030,2019, 32).</p> <p><i>Konkretizēts sasniedzamais rezultāts aktivitātei</i> – grupē čiekurus atbilstošā kastē. Grupējot atkārto vārdus, priedes čiekurs, egles čiekurs, liels čiekurs, mazs čiekurs.</p>
Nepieciešamie materiāli	Priežu un egļu čiekuri, egles un priedes koka attēli, kastītes grupēšanai.
Aktivitātes gaita	Bērni iepazīst dienas tematu, pedagogs iepazīstina bērnus ar čiekuriem pēc tam aicina bērnus sagrupēt čiekuru, egles čiekuri vienā kastē un priedes čiekuri otrā.
Uzdevuma paraugs	

22. PIELIKUMS. Pedagogu aptauja par trīsgadīgu bērnu valoda attīstību dabas vērojumos.

1. Vai ikdienā vadāt nodarbības bērniem ārā teritorijā?
  - Jā
  - Nē
  - Dažreiz
2. Cik bieži, vadiet/organizējat nodarbības bērniem ārā teritorijā?
  - 1x nedēļā
  - 1xmēnesī
  - Nevadu
  - Vadu vairāk nekā 5x mēnesī
  - Vadu 1x un vairāk
3. Vai mācot bērnus, vielas, apgūšanai izmantojat dabas materiālus?
  - Jā
  - Nē
4. Cik bieži izmantojiet dabas materiālus, vadot nodarbības?
  - Bieži
  - Reti
  - Nekad
  - Cenšos izmantot katrā savā nodarbībā
5. Vai, darbojoties ar bērniem, esat novērojusi, ka arvien grūtāk bērniem veicas valodas mācību jomas apgūšana?
  - Jā
  - Nē
6. Vai piekrītat apgalvojumam, ka dabas materiālu izmantošana var veicināt bērna valodas attīstību?
  - Jā
  - Nē
7. Vai uzskatāt, ka Jums ir pietiekamas zināšanas, prasmes nodarbību vadīšanai/organizēšanai ārā teritorijā?
  - Jā
  - Nē
  - Labprāt pilnveidotu zināšanas

8. Vai Jūs apmeklētu pilnveides kursus/apmācības par dabas materiālu izmantošanu nodarbībās un nodarbību vadīšanā ārā teritorijā?

Jā

Nē

23. PIELIKUMS. Sasniedzamie rezultāti valodas mācību jomā.

4. pielikums

Pirmskolas mācību programma

Mācību satura apguves norise pirmskolas izglītības 1. posmā

Valodu mācību joma

*Sasniedzamais rezultāts valodā mazākumtautību izglītības programmās.

Formas vienība	Plānotais bērnam sasniedzamais rezultāts	Bērna darbība plānotā rezultāta sasniegšanai	Skolotāja darbība
Skaņa izteiktā	Saprot, ka ar vārdiem precīzāk var paust savas domas, vajadzības.	Vēro, kā pieaugušie sazinās ar valodas palīdzību. Atbild uz jautājumiem, jautā. Lieto valodu sazinā ar pieaugušajiem un bērniem, lai izteiktu savas domas, vajadzības.	Sarunājas ar bērnu, jautā, atbild, stāsta. Runā tiem teikumiem, nesteldzīgi, skaidri, saprotami, izteiksmīgi, piemēram, mainot intonācijas un balsi skaļumu. Aicina bērnu lietot valodu ikdienas situācijās, izteikt savu vajadzību. Sagaida bērna atbildi un novērtē viņa centienus. Nosauc darbības, ko veic ikdienā. Stāstot un jautājot pievērš bērna uzmanību konkrētām ikdienas darbībām. Lietojot dažādas intonācijas (līdzīgu, jautājumu, priecīgu u. c.), uzrunā bērnu par ikdienā veicamajām darbībām. Nesteldzina bērnu. Ja bērns neatbild, atkārtoti jautājumu, iedrošina bērnu atbildēt.
	Atbild uz jautājumu ar darbību vai vārdiem.	Aplūkst un pievēršas jautājumiem. Ar kermena valodu vai darbību reaģē, parādot atbildi. Atbild uz jautājumu ar dažiem (1-3) vārdiem.	
	Vārdiski vai ar darbību vērtas pie otiem, lai izteiktu savu vajadzību.	Paū savu vajadzību vārdos un neverbālā veidā. Atbild uz jautājumu par savu vajadzību. Centās patstāvīgi izteikt savu vajadzību.	
	Vārdos vai neverbālā pauzē emocijas.	Ieklausās runātāja emocionālajā runā (stažādas intonācijas, piemēram, jautājuma, lūdzēja, ironiska, dusmīga, pavēloša). Vārdos un neverbālā pauzē savas emocijas.	

4. pielikums

Pirmskolas mācību programma

Satura vienība	Plānotais bērnam sasniedzamais rezultāts	Bērna darbība plānotā rezultāta sasniegšanai	Skolotāja darbība
	*Klausās latviešu valodas vārdu skanējumā un reaģē uz atsevišķiem izteikumiem.	Klausās latviešu valodas vārdu skanējumā. Saprot vienkāršu norādījumu, jautājumu, mācās atbilstoši rīkošies.	Ikdiennā runā nesteldzīgi, skaidri; pavada runāto, skandēto un dziedāto ar kermena žestiem; norāda uz priekšmetiem, rotajietām, attēliem, telpā izvietotām atgādinām, piemēram, norādot uz ķemmes attēlu, saka: Atnes ķemmi! Nosauc darbības, ko veic. Aicina bērnu veikt nosauktās darbības, piemēram, pāņemt, iedot, atņemt, parādīt. Sagaida bērna darbību un novērtē viņa centienus, pasakot, ko bērns ir veicis.
	*Sarunā pasaka un atkārtoti dažus biežāk dzirdētus vārdus.	Izrāda interesi par saklausīto vārdu izrunu. Atdarīna cita teikto (vārdus vai vārdu savienojumus). Patstāvīgi savā runā tempā atkārtoti dzirdētos vārdus vai vārdu savienojumus.	Ikdiennā un mācību situācijās paplašina bērna vārdu krājumu par tuvākajā apkārtnē redzamo, bērnam aktuālo, temata saturu dažādās mācību jomās. Aktuālo vārdu izrunā nesteldzīgi un skaidri, vairākas reizes, aicina to atkārtot, atbalstām izrunāto priekšmetus, atēšas, kustības. Izrunāto teiktu – skaitāmpantus, dzejoļi, dzeismo, grāmatu, rotāju, kurā ir aktuāls vārds, un aicina to atkārtot kopā un patstāvīgi. Mērķtiecīgi jautā, lai bērns atbildētu ar aktuālo vārdu.

4. pielikums

Pirmskolas mācību programma

Satura vienība	Plānotais bērnam sasniedzamais rezultāts	Bērna darbība plānotā rezultāta sasniegšanai	Skolotāja darbība
Teksts un tekstveide	Ieklausās tekstā, reaģē uz to ar emocijām, darbību un valodu.	Aplūkst un pievēršas skaņas avotam. Klausās tekstu un reaģē uz tā saturu ar mimiku, kustībām, vārdiem.	Runā īsus tekstus. Pievērš bērna uzmanību konkrētai, ar ikdienas dzīvi saistītai darbībai; saka, ko pats vai kāds cits dara. Izsaka aicinājumu vai lūgumu veikt darbību; runā tiem teikumiem. Gaida bērna rīcību, iedrošina, atkārtoti aicina, veic darbību kopā ar bērnu. Izrunā dažādas situācijas, kurās bērnam jāzina sava doma ar vārdu savienojumu vai teikumu, piemēram, nosaukt kādu priekšmetu, secīgi sakārtot sībetiskus attēlus un pavadīt par to saturu. Jautā par redzēto un dzirdēto; aicina bērnu atbildēt ar frāzi vai teikumu. Ja nepieciešams, pareizi atkārtoti bērna teikto.
	Nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes un darbības, ko veic pats un citi.	Nosauc atsevišķus priekšmetus, dzīvas būtnes un darbības. Nosauc darbības, kuras veic pats un citi.	
Valodas struktūra	Klausās un atkārtoti dzirdētās skaņas.	Klausās un atdarina apkārtnē dzirdamās skaņas. Saklausā un atkārtoti dzirdēto skaņu.	Pareizi izrunā visas skaņas. Pievērš bērna uzmanību dažādiem skaņas avotiem apkārtnē – vidē – telpā un dabā. Aicina nosaukt skaņas avotu un atkārtoti dzirdēto skaņu. Uzmanīgi izrunā skaņas un rotājoties aicina bērnu tās atkārtot. Aicina bērnu izmēģināt skaņu un to savienojumu izrunu dažādi (skaļi, īsu, ātri, lēni). Piedāvā skaitāmpantus, spēles, rotājas pareizas skaņu izrunas apguvei. Pievērš uzmanību skaņu izrunai, vajadzības gadījumā demonstrē bērnam pareizu runas paraugu.
	Pievērš uzmanību rakstiskai informācijai.	Vēro, kā pieaugušie lasa. Darbojas ar grāmatu (līķir lapas, vēro attēlus). Skatās grāmatu, nosauc pazīstamus priekšmetus, dzīvas būtnes, darbības. Pievērš uzmanību rakstiskai informācijai apkārtnē.	Izliek tematam atbilstošas grāmatas tā, lai bērns redz to vākus. Lasā priekšā vienam vai vairākiem bērniem vai visai grupai. Skatās grāmatu un aicina bērnu pievienoties, nosina skatīties grāmatu patstāvīgi. Jautā par grāmatas redzamo un lasīto. Lasā uzrakstus apkārtnē, pievērš bērna uzmanību rakstiskajai informācijai apkārtnē.

24. PIELIKUMS. Sasniedzamie rezultāti dabaszinātņu mācību jomā, pirmsskolas mācību programmā.

4. pielikums Pirmsskolas mācību programma

Dabaszinātņu mācību joma

Satura vienība	Piņnotais bērnam sasniedzamais rezultāts	Bērna darbība piņnotā rezultāta sasniegšanai	Skolotāja darbība
Matērija	Praktiskā darbībā iepazīst no plastmasas, papīra, akmens, koka izgatavotus priekšmetus.	Aplūko, tausta priekšmetus, kuri izgatavoti no plastmasas, papīra, akmens, koka. Grupē priekšmetus pēc noteiktas pazīmes (krāsa, masa, faktūra, izturība u. c.). Mēģina nosaukt materiālus, no kuriem izgatavoti priekšmeti.	Piedāvā bērnam darboties ar dabas materiāliem un priekšmetiem, kuri izgatavoti no dažādiem materiāliem. Dod laiku bērnam patstāvīgai praktiskai darbībai. Rosina iepazīt un veikt darbības materiālu un priekšmetu izpēti, pievērst uzmanību tipiskajām īpašībām. Aicina nosaukt iepazīto materiālu īpašības. Rosina saskatīt kopīgo un atšķirīgo dabas materiālos un priekšmetos, grupēt tos brīvi vai pēc norādījuma.
Zemes sistēmas	Izmantojot maņas, novēro un iepazīst ležus un ūdeni.	ležus nem, liek, pārleik, ber, pārber; ūdeni lej, pārlej, izlej, ielej. Vēro, tausta, grupē ležus pēc norādījuma.	Pievērš uzmanību tipiskajām ležu un ūdens īpašībām. Rosina veikt daudzveidīgas darbības ar ležiem un skaidrot, kas ir novērots.
	Nosauc novērotās dabas parādības, piemēram, lietus, sniegs, varavīksne, vējš.	Vēro dabā dažādas dabas parādības un nosauc tās, piemēram, lietus, sniegs, varavīksne, vējš. Mācās raksturot dabas parādības ar dažiem vārdiem.	Organizē pastaigas dažādos laikaapstākļos. Pievērš bērnu uzmanību dabas parādībām, nosauc tās un aicina sajūst ar dažādām maņām; palīdz īsi raksturot, piemēram, slapjš, skaļš. Dod laiku novērošanai, jautā par novēroto.
Organismi	Novēro un iepazīst tuvākajā apkārtnē sastopamos augus un dzīvniekus.	Ieklausās, pievērs uzmanību dabā dzirdamajām skaņām (putnu balsis, suna rejas, lapu čabona). Vēro tuvākajā apkārtnē sastopamos dzīvniekus. Vēro, tausta, smaržo tuvākajā apkārtnē augošos augus (telpaugi, koki, krūmi, puķes). Mācās nosaukt novērotos augus un dzīvniekus.	Pievērš uzmanību tuvākajā apkārtnē sastopamiem augiem un dzīvniekiem. Dod laiku novērošanai. Runā ar bērnu par drošu rīcību saskarsmē ar nepazīstamiem augiem un dzīvniekiem (netuvoties svešiem dzīvniekiem, neaiztikt nepazīstamus augus). Jautā par novērotā auga vai dzīvnieka izskatu, palīdz nosaukt raksturīgās pazīmes.

© Valsts izglītības sistēmas centrs | EGP projekts Nr.8.3.11/16/I/G02 Kompetenču paaugstināšana pirmsskolas mācību programmā. 49

GALVOJUMS

Es, Elīna Dikante

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors Elīna Dikante

(vārds, uzvārds) (paraksts)

Datums: _____

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs izstrādāts

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors Elīna Dikante

(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20____.gada _____ sēdē,

protokola Nr. _____

vērtējums

(vērtējums) (vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

(paraksts)